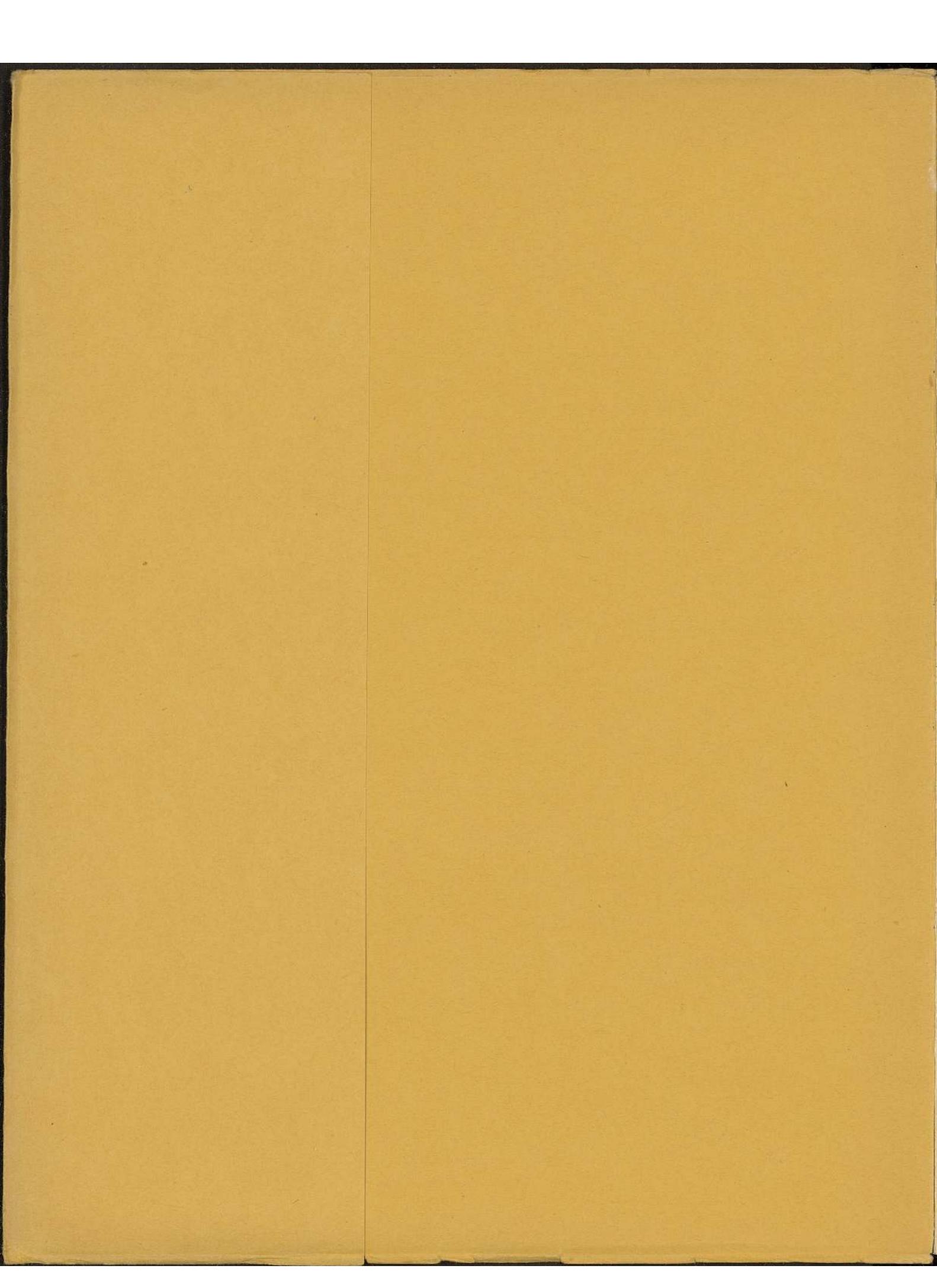

Karel Weis:

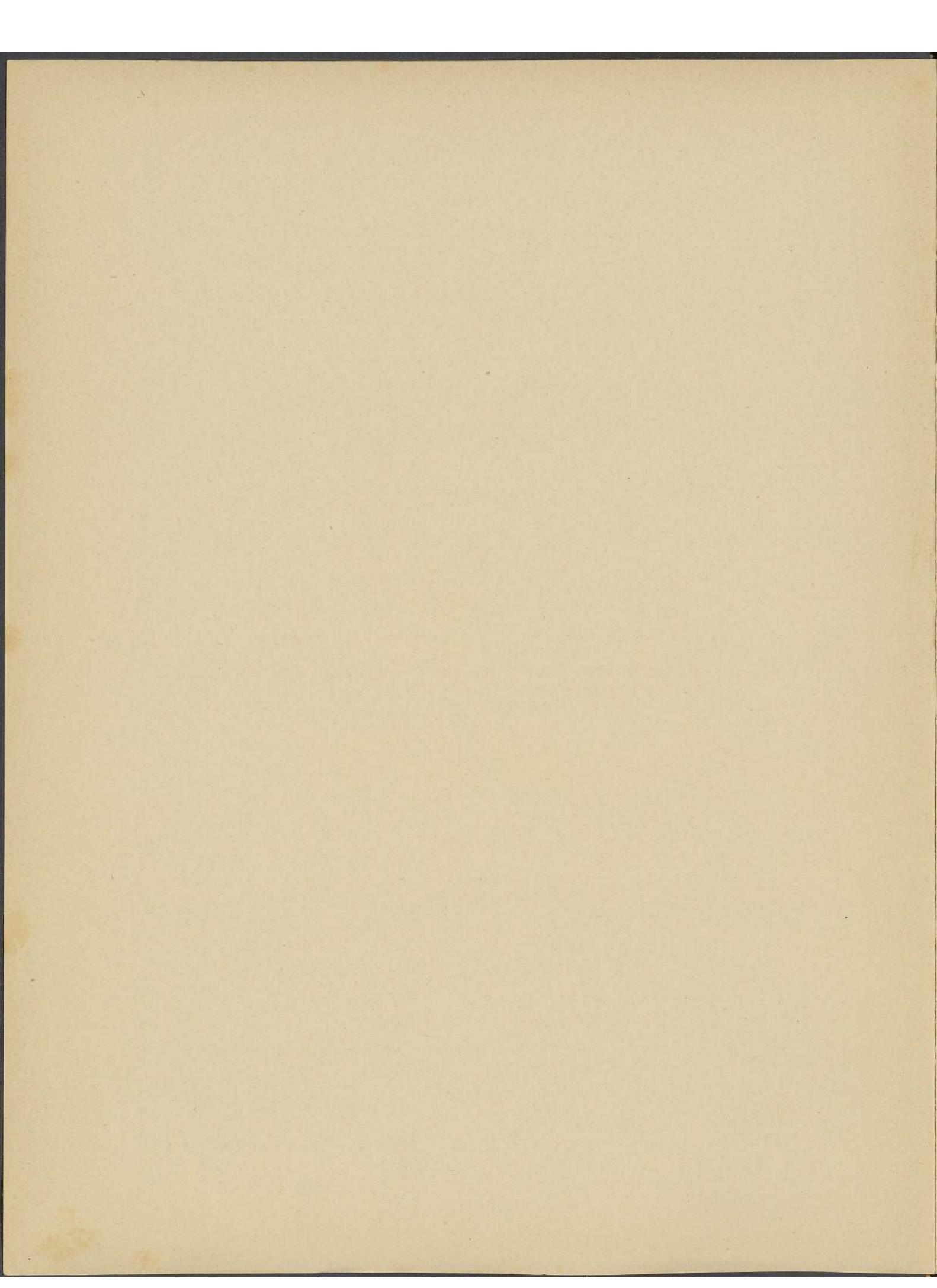
ČESKÝ JIH
A ŠUMAVA
V PÍSNI

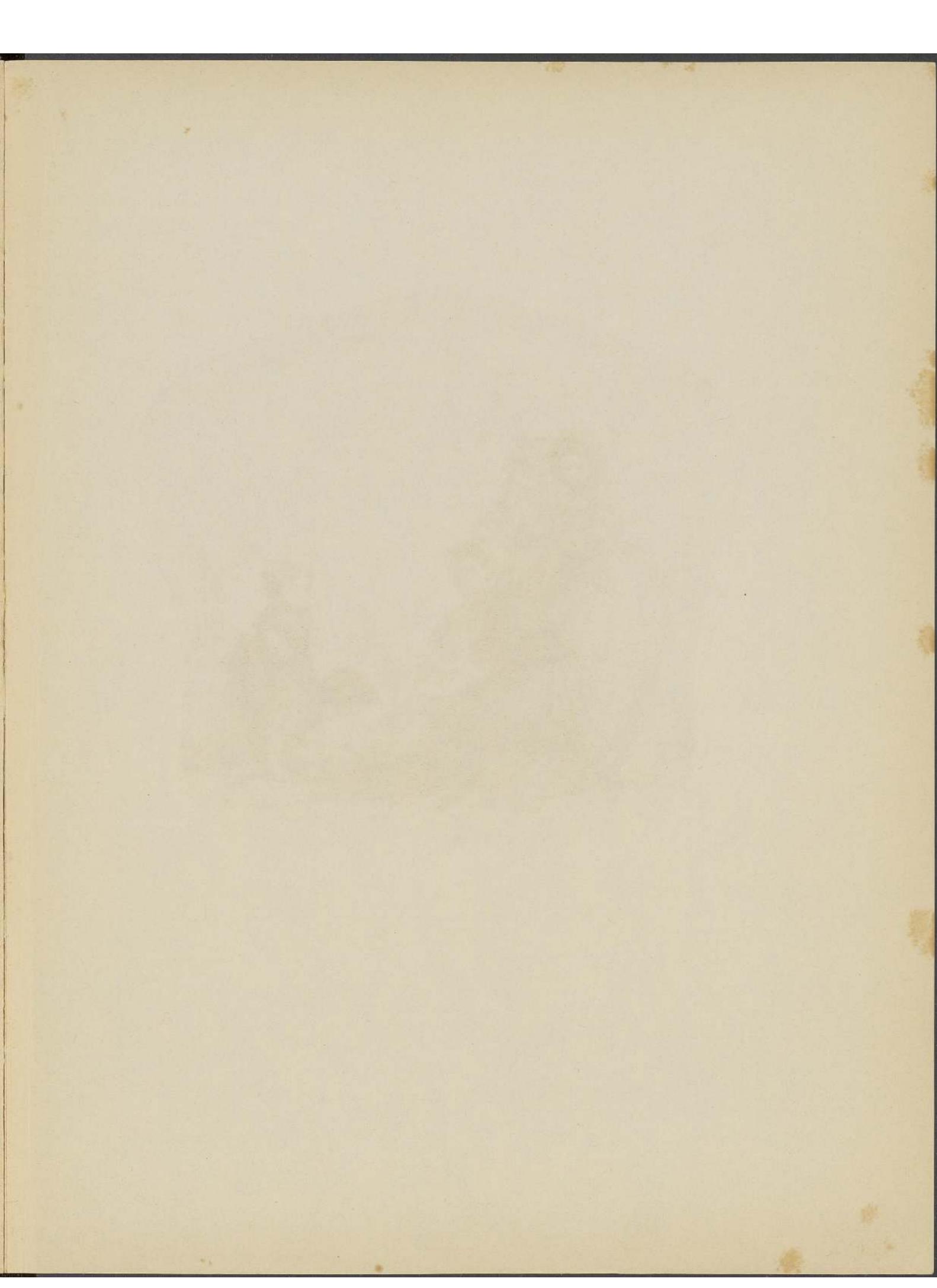

Díl 6

$\frac{25}{12} \times \frac{562}{m} \cdot 1/15 \cdot 350$

KAREL WEIS

ČESKÝ JIH
A ŠUMAVA V PÍSNI

Poctěno na Jihočeské výstavě v Táboře 1929 nejvyšším uznáním:

zlatou medailí s čestným diplomem

DÍL ŠESTÝ

V P R A Z E

NÁKLADEM VLASTNÍM VYDAL KAREL WEIS

Praha-Smíchov, Nábřeží legií 12

VYTISKLA A ROZESÍLÁ PRŮMYSLOVÁ TISKÁRNA

Praha VII, Dobrovského 29

Všecka práva, provozovací i rozmnožovací, práva k šíření rozhlasem,
k přenesení na mechanické nástroje a k provozování na takových
nástrojích, jsou vyhrazena. Ochrana zákona platí pro celek
i jednotlivosti díla a vztahuje se i na předcházející svazky.

P 184/6
9266/60

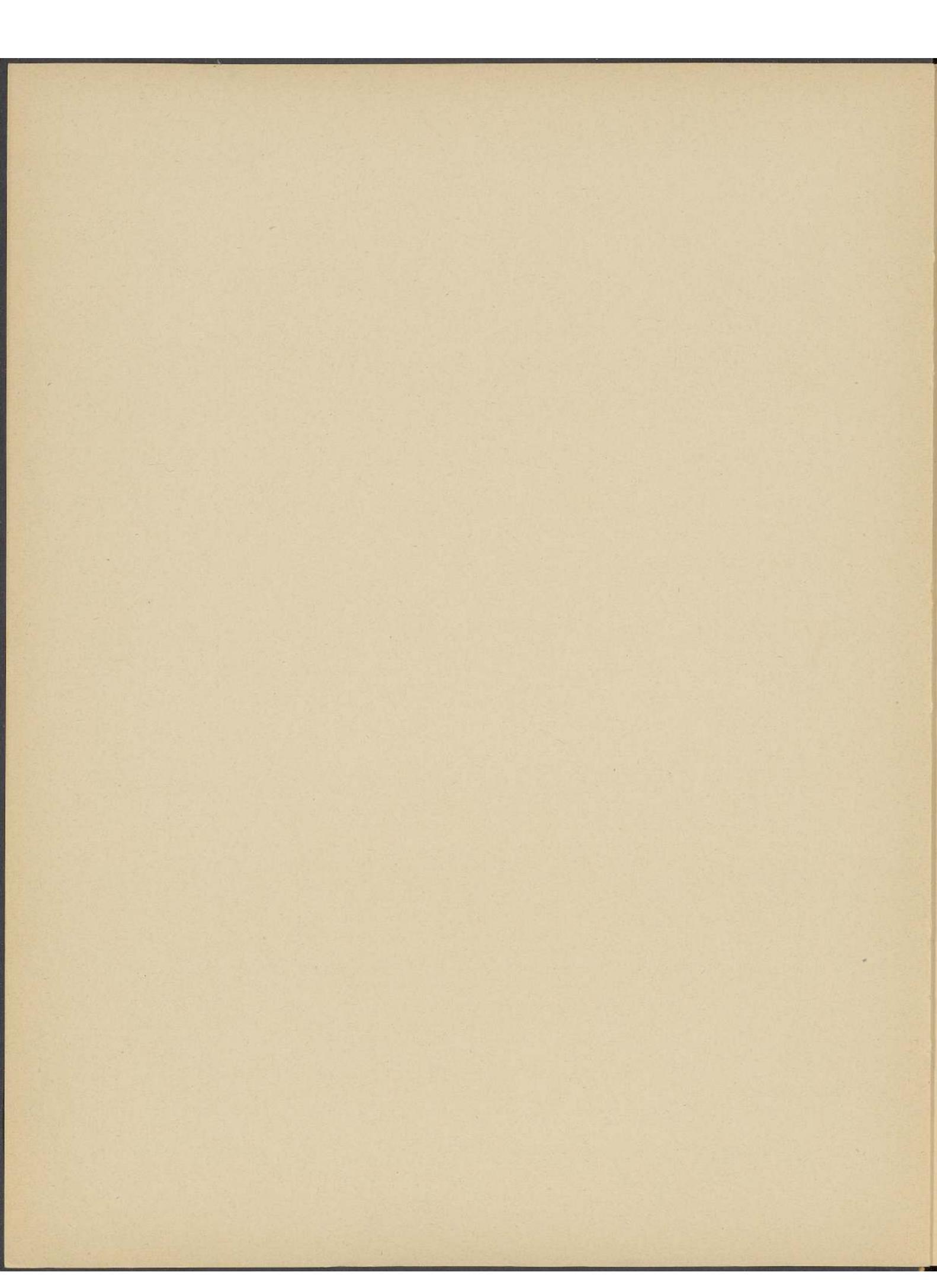
SVK České Budějovice

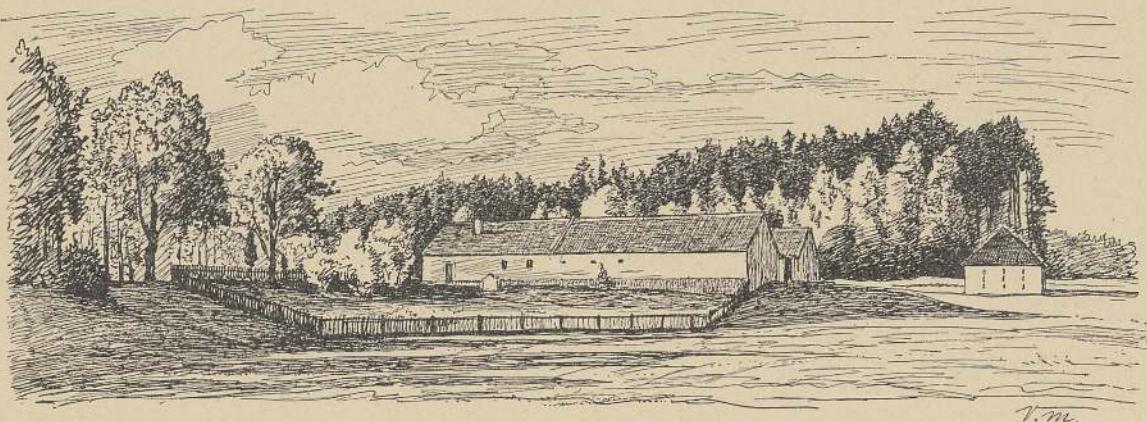

2 6 8 0 0 7 2 7 6 5

PANU

ING. JOSEFU ZEMANOVI

K. W.

NA KRÁVOVNĚ

(Z historie starobylé jihočeské hájovny)

*Na Dalekých v černym lese
panenka tam trávu seče,
přišel jest k ní mysliveček,
žádal jest jí o věneček...*

Vlétě r. 1926 usídlil jsem se na Krávovně, myslivně půvabně skryté v tichých lesích při břehu Nové řeky, blíže obce Mláky mezi Třeboni a Stráží nad Nežárkou. Odtud podnikal jsem národozpytné cesty po celém kraji, přes Stříbřec, Mirochov, Žíteč, Lutovou a Chlum do sv. Majdaleny, přes Hlínou, Třeboň, Sv. Barbory na poušti a Cep až do Suchdolu k rakouským hranicím, s druhé strany přes Novosedly a Kolence do Lomnice nad Lužnicí, anebo do Stráže nad Nežárkou a přilehlých obcí.

Chodil jsem pěšky do osad třeba 4–5 hodin vzdálených, ale chtěl-li jsem za den vykonat obzvlášt velký kus práce a podniknout dalekou cestu, pomohl mi velice ochotně vrchní ředitel třeboňského panství, pan ministerský rada Trdlík, a poslal mi svůj kočár nebo auto. Ba někdy se to i zkombinovalo. A tak jsem kolikrát takovou cestu vykonal způsobem, že jsem si připadal jako nějaký Vilém z Rožmberka. Na př. když jsem jel z Krávovny až do Suchdolu, měl jsem ve Sv. Barboře na poušti, překrásném lesním zákoutí, „podložené koně“, to jest, pan fořt Hofbauer, když jsem k němu přijel, dal do mého kočáru rychle zapřáhnout pář čerstvých koní a už se jelo zase dál, jako v nějaké starodávné poštovní diligenci. V Suchdolu mne pan dr. Kithier posadil do auta, zavezl mne do Chlumu a po vykonané práci mne zase dopravil zpět. K večeru připrál mi ve Sv. Barboře opět moje koníčky, důkladně zatím odpočinuté, a v noci dorazil jsem na Krávovnu...

Hned na druhý večer svého pobytu na Krávovně pozval jsem si tam několik okolních občanů se starým podmláckým kostelníkem Samcem na tázky, a tu jsem slyšel mnoho o dávných událostech, o zajímavých osobách a jejich osudech, o honech jak kdysi bývaly, o fořtech, o poutích, o vraždách, o dudácích, o plavení dříví, o lovení rybníků, když na nich ještě „příbrí“ (bobří) byli, slyšel jsem vypravovat také o tom, jak mladý Kráva zastřelil v lese strašidlo, a k posledu dal jsem si zapívat písničky „husláka“ Perkause, kterými tento vesnický poeta ze Staré Hlíny opěval všeliké lovecké události a pak jimi bavil panstvo ohonech, i na zámku je často zpíval knížeti Adolfu Schwarzenberkovi, jenž prý byl velice hodný pán, měl rád žerty, třeba někdy i trochu obhroublé, a sám si také často začtveračil, o čemž kolují dodnes nejrozmanitější historky. Když kdysi korunní princ Rudolf zavítal do Třeboně k lovu Rožmberka, představil mu na hrázi kníže Adolf Perkause, jenž pak při dudácké muzice musel přednášet své popěvky.¹⁾ Písničky Perkausovy jsou, bohužel, všecky na

¹⁾ Když jsem se před mnoha lety jako mladý člověk vypravil z Prahy do Třeboně k lovu Rožmberka, vyhrávala tam na hrázi dudácká muzika a v baště vařili polévku, pekli a smažili ryby a kdokoliv přišel, mohl se do sytosti najíst – zadarmo. Byl hostem vrchnosti.

jedno brdo, na jeden nápěv a jednu míru, ale zachytily nám přece (ovšem neuměle) leccos ze starých dobrých časů, kdy o honech a lovech býval zádumčivý jinak český jih pln proudícího života a radostného vzruchu.

Zapsal jsem si také kus historie starobylého rodu Krávů, kteří byli od počátku 17. století v lesích mezi Třeboni a Stráží nad Nežárkou držiteli malé usedlosti, nazvané podle nich jménem „Krávovna“. Historie ta je dosti zajímavá.

Již na rozhraní 16. a 17. věku uvádí se při vsi Mláce „chalupa v Krásném poli“, jejíž držitel platil třeboňské vrchnosti polouletně 10 grošů. Krásné pole byl rybník, jež r. 1577 přikoupil Vilém z Rožmberka k třeboňskému panství zároveň se statkem Flukhausem.²⁾ Chalupa v Krásném poli nebyla nic jiného, než bašta (rybářská hájovna) při tomto rybníce. Když rožmberský regent Krčín vybudoval Novou řeku, přišel rybník Krásné pole r. 1585 nazmar tím, že byl pojat do jejího koryta a tak zmizel. Bašta ztratila pak pro vrchnost valně na ceně a proto se jí asi chtěli zbavit. A tak ji – podle záznamu v nejstarší dochované gruntovní knize vsi Mláky – koupil Mikuláš Kráva od Jeho Milosti pána z Rožmberka (nevíme, zda Viléma nebo Petra Voka) za 60 kop grošů a do r. 1611 splatil na tu summu po dvou kopách ročních verunků celkem 28 kop. R. 1617 je poslední zápis, že při vánocích Mikuláš Kráva z Krásného pole Jeho Milosti pánu (to už Petru ze Švamberka) položil verunk 2 kopy. Kdy Mikuláš zemřel, není nám známo, ale víme, že po bitvě bělohorské přišenil se na baštu k vdově Kateřině jakýsi Urban – později zvaný rovněž Kráva – jenž tu hospodařil až do r. 1640. Zůstávaje na ten grunt vypláceti ještě 10 kop mísenských, v postě r. 1640 Urban Kráva prostředkem smrti jest z tohoto světa vykročil a po sobě Kateřiny manželky samý zanechal. Kterážto po smrti jeho dobrovolně s povolením urozeného a statečného rytíře pana Jana z Eckersdorfu, ten čas panství třeboňského gubernátora, všeho tohoto statku, na čem by kolivěk ten záležel, polovici pustila svému synovci Havlovi, synu po smrti Vondry Hajíčka ze vsi Polikna z panství Hradeckého vyhoštěnému, a to tak, aby budoucně všeho, jak dobytka, vobilí v stodole, na půdě i na poli i jiného hospodářství společně rovným dílem se dělíc užívali, daně, kontribucí a jiné poplatky všeliké vypravovali a tak vedle nejvyšší možnosti on jí a ona jemu k hospodářství napomáhali. Současně se dal týž statek pošacovati skrze jisté úřední osoby, kteréžto jej v jedné summě ve 408 kopách mísensk. se vším, co se vynajítí mohlo, stavením, vosením, sutým vobilím, s dobytkem a jinými nábytky položily. Kdyby se pak dotčený Havel s Kateřinou tetou svou srovnat nemohl nebo ona jemu tu živnost dobrovolně postoupiti by chtěla, tehdy ihned při ujetí se statku má jí Havel polovici napředpsané summy, totiž 204 kopy mís., po veruncích klásti a platiti. Také kdyby se ona Kateřina měla aneb chtěla toho statku ujíti, tehdy takovou summu poloviční dle toho šacunku témuž Havlovi vejš psaným způsobem spláceti aby povinna byla. Kdyby se pak častopsaný Havel manželkou opatřil a manželka jeho s Kateřinou touto se zbejti nemohla, jsouce při dvoře obzvláštní chaloupka, aby ona Kateřina mohla v ní zůstávat, ale polovici statku vždy předce užívat má, dokud jí Pán Bůh na světě zanechat ráčí, leda by dobrovolně od něho upustiti chtěla.

R. 1641 vdala se vdova Kateřina po třetí, a to za Kojana na klášterní statek za Šalmanovicemi a svou polovici gruntu u Krásného pole (nyní už Krávovny) pustila výš psanému Havlovi Hajíčkovi, jenž tu hospodařil na celém statku až do své smrti r. 1686.

Podle urbáře panství třeboňského z druhé polovice 17. století Kráva zahradník³⁾ u Mláky byl baštýrem

²⁾ Ke zboží flukhauskému, které předtím bylo strážské, patřily Novosedly, Kolenec, Mláka a Klec. U rybníka Flukhausu, mezi Kolencem a Lomnicí, stával hrad Flukhaus, který byl již v 15. století opuštěn a po němž dnes nezbylo nic, kromě nějakých stop po valech a příkopech. Podnes jsou tu rybníky Flukhaus, Potěšil, Skutek a Naděje. Když r. 1574 velká povodeň tyto rybníky těžce poškodila a strhala jejich hráze, fišmejstr třeboňský Liška s patra před Krčínem takto rýmoval: „Potěšil přestrašil, Skutek utek, Naděje zdržela přece, než ryby se octly v řece.“ – Sedláček uvádí hrad Flukhaus pod jménem Fuglhaus (z něm. Vogelhaus).

³⁾ Zahradník – jinak též podsedek – značí tu chalupníka držícího menší výměru pozemků, než měl v dobyté obci normální (celolánový) sedlák. Kráva, jako jiní „jednotáři od zahrad“, usazení v panských lesích u Třeboni, byl dominikalistou a k utvrzení hranic mezi pozemky jeho a vrchnostenskými měl svou državu ohrazenou plotem, odkudž název „zahradník“.

(Největší díl v této statí uvedených historických dat o Krávovně, jakož i výpisů z gruntovních knih dostal jsem z třeboňského schwarzenberského archivu od pana ředitele dra Ant. Markusa a pana archiváře V. Hadače, začež jsem jim k vřelým dílkům zavázán.)

(Teichhöger) a jeho povinností bylo, na několik rybníků v jeho revíru dohlížet a na jaře a v podzimu při hlavních lovech pomáhat jako pěšák (Fischknecht) a to na místě roboty. Ročního platu odváděl vrchnosti 20 grošů, z řeky 12 grošů, 2 slepice, a z 38 jiter pozemků 1 kopu 16 grošů... Tuto baštýřskou službu vykonávalo několik Krávů po sobě.

R. 1686, 16. ledna, vzal celý grunt po nebožtíku Havlovi Hajičkovi jeho syn Tomáš v sumě 248·30 zl. Hospodařil na Krávovně až do 14. ledna 1721, kdy věkem už sešly, pustil živnost prvemu synu Lukášovi, v šacunku předešlému. Dlouho tu však Lukáš nepobyl. V gruntovní knize mlácké z r. 1707, která je uložena u okres. soudu v Lomnici nad Lužnicí, je při roku 1729, 2. prosince, tento zápis: Poněvadž Lukáš Kráva umřel, tehdy se zase k vdově Žofii příženil Matěj Adamec ze Zvozné, a ujmá živnost tuto až do zrostu syna Pavla, nebo jiného syna.

Z dvacet let na to (17. listopadu 1749) Matěj Adamec-Kráva už „dáleji hospodařiti nemůže, tehdy ujmá živnost Pavel, syn po nebožtíku Lukášovi Krávovi (Hajičkovi)“. Ale ten tu také nepobyl na dlouho. Léta Páně 1756, 23. listopadu, čte se v gruntovní knize mlácké zápis: Po smrti Pavla Krávy příženil se k pozůstalé vdově Marianě Pavel, pozůstalý syn po nebožtíku Václavu Beránkovi, bývalým jednotáři pod Novosedly, který však jenom hospodářem do zrostu nejmladšího syna Josefa, aneb kdyby on zemří měl, nejmladší dcery, býti má, jemuž se živnost ve staré sumě připisuje. Léta Páně 1777, dne 12. listopadu, popustil Pavel Beránek-Kráva živnost svému pastornímu (nevlastnímu) synu Josefovi v moc, a dal jemu takovou taky v staré ceně připsati.

Kolem roku 1814 Josef Kráva, tehdy 55 let starý, se svou ženou Kateřinou, o 10 let mladší, odevzdal svou usedlost číslo pop. 13 ve Mláce (Krávovnu) druhorozenému synu Tomášovi, 26 let starému a jeho 15leté manželce Kateřině, dceři mláckého chalupníka Pavla Dvořáka č. p. 9.⁴⁾ Tomáš Kráva zemřel poraněním ve věku 39 let r. 1827, zanechav tu synáčka Jakuba, rok starého. K vdově po Tomášovi, Kateřině, mající ještě dvě dcery, se příženil 21letý Václav Soukup,⁵⁾ po sídle potom obecně zvaný rovněž Kráva.

Jakub Kráva, syn po Tomáši, stal se r. 1848 zletilým, a postupní smlouvou ze dne 24. dubna téhož roku obdržel od nevlastního svého otce živnost Krávovnu s příslušnými pozemky.

Tento Jakub Kráva, správně vlastně Hajíček, vedle svého hospodářství pěstoval náruživé dudy. Byl to veselý člověk a svým šprýmařstvím stal se na celém Třeboňsku populární. Z prvního svazku tohoto díla znáte jeho písničku „Kramářko hlinecká, což pak si tak hezká, že se ty kramáři vo tě perou...“ Škádlil s ní při muzikách sličnou a pyšnou kramářku Fixovou.

Náš Jakub hrál po okolních hospodách, hlavně však ve Staré Hlíně, z čiré ochoty, jen aby si mohl zahrát a aby se mohl — napít. A jak dovedl hrát, tak dovedl pít. Třeba tři dni „v jednom kuse“ dovedl vysedět v hospodě a bez únavy foukal do kozlíku, zalévaje při tom vytrvale a statečně stále prahnoucí hrdlo. Jeho syn Antonín, rovněž šprýmař, ale mírný v pití, mu někdy při dudácké muzice vypomáhal jako pištec, t. j. hrál na „kladynet“.

Když se jednou Jakuba ptali, kde nabere tolík dechu, že dovede tak dlouho foukat, rozkřikl se: „I stákra, já sem silnej, já mám duchu, že bych moh nafouknout bramborovou jámu.“ Taky říkával: „Zpívejte všechni dohromady, každej jinou a já vám je zahraju všecky najednou.“ O své ženě Kateřině⁶⁾ zpíval v hospodě obyčejně: „Já dycky plá, a čí, a čú, pro moji Ká, a čí, a čú...“ Jeho Kačenka byla rodem Čadková z Hrádečku u Třeboně a nerada viděla mužovo občasné ponocování. Jednou v neděli zrána schovala mu dudy na sýpce do žita, aby nemohl jít do hospody. Když se však vracela z mláckého kostelíčka domů, seděl Jakub na mezi před Krávovnou a hrál na dudy až se to po lesích rozléhalo. Jak se k nim dostal, Kačenka se nikdy nedověděla.

Ve Hlíně hráli kdysi starý i mladý s „baslistou“ Bosákem ze Žíteče. Mladý pískal na klarinet: „Jak se máš, jak se máš, jak se máš...“ baslista mu odpovídal na base: „Kút, kút, kút...“ a starý k tomu zupal (dupal) „až se mu fejfara vo hubu tloukla...“

⁴⁾ O Dvořákově gruntu č. 9 je také později zmínka.

⁵⁾ Jak vidět, na Krávovnu se příženovali lidé různých jmen, ale dostali pak a přijali jméno po chalupě, jak se to na venkově ještě podnes děje, a děti jejich byly již pod tím jménem zanášeny do matriky. V matrice novosedelské jsem četl zápis o smrti Jakuba Krávy. O tom, že se v pravdě jmenoval Hajíček, nikde zmínky. Tak se jméno Kráva udrželo tři sta let, ovšem docela neprávem. Mikuláš Kráva (kolem r. 1600) byl na chalupě v Krásném poli první a poslední pravý Kráva.

⁶⁾ Jak již z předešlého je zřejmo, Krávové se zálibou brali si za ženy Kateřiny.

Za mlada ucházel se Jakub o Marii Auzkou. Ona ho ale nechtěla a dala raděj přednost selskému synku Martinu Dvořákovi. Zato se jí Jakub pomstil, že jí na hrátkách vzal pantoflíček. Marjánka jej sháněla marně. A najednou při muzice se Jakub s pantoflíčkem vytasil a zpíval: „Ztratila sem pantoflíček levej, levej, jen ty mně ho, můj Martinku, hledej, hledej . . .“

Nemálo pyšným byl Jakub na to, že je „rustikánským“ hajným a že patří jaksi k fořtovskému personálu. Rustikálními hajnými byli někteří sedláci, kteří za právo k pasení několika kusů dobytka po lesích, za 20–30 zlatých roční odměny a několik for parezného dříví (prý jako „příspěvek na boty“) konali v revírech dohlédací službu. Strojili se honosně po myslivecku a na prsou se jim skvěl plechový orlíček. Že selští hajní byli skutečně počítáni k lesnímu personálu a stavěli se téměř na roven se zaměstnanci dominikálními (panskými), dokazuje pyramida v hodějovském revíru, zbudovaná na památku stříbrné svatby knížete Adolfa a jeho manželky Idy r. 1882. Deska na pyramidě nese nápis: „Věnováno od revírníka Hynka Hedricha a hajných Krávy a Misy a jejich synů . . .“

Jednou byl Jakub se svým kamarádem Hanzalem u muziky ve Hlíně. Hanzal se k ránu z hospody vytratil. Když se potom asi za hodinu Jakub ubíral lesem k domovu, zaslechl pojednou skřípot pily. Žbystřil sluch a opatrně se kradl po zvuku a – chytil Hanza, an právě podřezává pěknou souš. V Jakubovi se probudil hajný celou silou. Vzkříkl na Hanza: „A ty chlape, tak ty takhle mi děláš? . . .“ Ale Hanzal, trochu podroušený, se nezalekl. Docela klidně pozdravil Jakuba rýmovačkou: „Dej Pámu dobrýtro, jednotskej Krávo, dyt sem tě neviděl, jak dneska ráno . . .“ A bylo po vádě . . .

Nejslavnější dny Jakubovy byly o mláckých poutích. V Mláce je poutní kostel zasvěcený r. 1796 Zasnoubené Panny Marie na památku zázračného zachránění služebné dívky Marie Leslerové. O příběhu tom vypravuje se toto:

„Roku 1710 ubírala se Marie Anna Leslerová, dívka z Jihlav, která v Českých Budějovicích sloužila, zpět do svého rodiště. Když přišla do místa Podmláky (dolní části Mláky), kde tehdy býval hustý vysoký les, z něhož nyní zůstal jen jediný mohutný dub nedaleko kostela, byla přepadena dvěma loupežníky, kteří jí chtěli násilí učiniti. V hrozné té době prosila dívka vroucně Pannu Marii, kterou po celý čas svého pobytu v Č. Budějovicích často a ráda uctívala před jejím obrazem na hlavním oltáři v klášterním kostele (nyní redemptoristickém), by chránila její čistotu, její život. A aj, hned jakoby loupežníkům z očí zmizela, neboť oba dlouho kolem ní chodili, běhali, ji ale neviděli, a pak nejspíše pro strach na ně padnuvší utekli. Dívka nešla už pak dále k Jihlavě, nýbrž vrátila se do Č. Budějovic a tam dala udělati obraz právě takový, jaký je na zmíněném již oltáři klášterního kostela. Obraz pak donesla do Podmláky a zavěsila ho na strom v místě zázračného svého zachránění.“

Později dal pro obraz ten postavit dřevěnou kapličku duchovní správce fary novosedelské P. Norbert Moyha, a od té doby lid vůkolní i vzdálenější k tomuto obrazu rád putoval, a když mnozí došli zde vyslyšení svých proseb, přinášeli lidé, se všech stran sem putujíci, penězité dary a příspěvky k tomu účelu, aby zde postaven byl kostel. A když pak domácí i vůkolní obce svážely sem ochotně i stavivo, počalo se r. 1744 podle plánu knížecího políra Vavřince Habla se stavbou, která po dvaceti pěti letech šťastně dokončena. Kostel zbudovaný ve slohu byzantinském, byl 15. srpna r. 1769 posvěcen.⁷⁾

Ještě před třiceti lety putovala sem k léčivé studánce a mariánskému obrazu nesčetná velká procesí z daleka široka, česká i německá, dokonce až z Rakous. Třeboňští vysílali na mláckou pout až šedesát družiček, z nichž ty menší a nejmenší dal sem dopravit kníže Schwarzenberg v kočárech. Rodina knížecí zajízděla do Mláky vždycky, když tu o pouti budějovický biskup Hůlka pod starým dubem před kostelem sloužil slavnou mši svatou, obzvláště pak, když obraz Panny Marie snímán byl s oltáře a v slavném průvodu nesen kolem kostela, což se však dělo jen jednou za pětadvacet let. Na prostranství kolem kostela tisnila se spousta lidí mezi nejrozmanitějšími kramářskými a komediantskými boudami. Dvě nebo tři mlácké hospody nebyly ovšem s to, aby takové množství poutníků pojaly, nakrmily a napojily. Proto všude, kde byl jen kousek příhodného místečka, byly vyvaleny sudy piva vedle stolů s uzenkami a pečivem. A tu byl náš Jakub ve svém proudu. Pomáhal „čapovat“ pivo, pomáhal je statečně i pít a hřímal svými dudami do všech dílů světa, že přehlušil i nejotřejšího tlampače kočovné menažerie . . .

Pohaslá během let sláva Mláky a nyní je v místech těch klid a ticho . . .

⁷⁾ Ze spisu faráře Jos. Dudy „Paměti osady Novosedelské“. O vzniku mláckého kostelíka má obšírnější, arcí německý záznam Světecký II. str. 1201 a násled.

Nebyl-li Jakub v mysliveckém kroji nebo ve vysokých botách, t. j. byl-li v „úboru domácím“, strojil se dosti podivně: na jedné noze měl dřevák, na druhé – kůně, t. j. podélávek či „nejšl“, kalhoty nosil koženky a kabát krátký, soukenný.

Když začal churavět, předal Krávovnu synu Antonínovi a šel na odpočinek, který užíval šest let. Zemřel pak po pohnutém, veselém životě, nikomu neublíživ, 3. května 1884, ani ne šedesátilétý – sešlostí věkem. Na poslední cestě na hřbitov sv. Václava v Kolenci doprovodil ho osmdesátilétý farář Ant. Jenne, spolu s mláckým administrátorem Václavem Vášou ...

Syn Jakubův, Antonín, měl neméně pohnutý život, jenže ne už tak veselý. S otcovským statkem převzal sice i rustikální hájemství, ale ne na dlouho. Přišel nový ředitel panství, zakázal pást po lesích, a celé slávě „lustikální“ byl rázem konec. Antonínovi bylo konečně hej. Měl u Krávovny na 35 jiter krásně zcelených pozemků, polí, luk a lesů, se dvěma rybníčky „Melounky“ a k tomu měl na této enklávě, vklíněné mezi panství třeboňské a strážské, právo honitby i právo rybolovu v Nové řece, kde byla hojnost kapitálních kaprů. Nového ředitele pálila enklava Antonína jako čert a byl by ji nejraději přivítal k Třeboni. Antonín nechtěl však o prodeji ani slyšet. „Kdyby přišel ke mně sám kníže pán,“ vykládal lidem, „smek bych klobouk a řek bych mu: ‚Děkuju Jasnosti! To co potřebuju, to mám, a co nemám, to mi příde samo...‘“ Nikdo hloubce té věty nerozuměl, ale zakrátko se všem rozbřesklo: Antonín střelil jednoho zimního večera u „lochu“ (sklepa) Krávovny – jelena. Z okna kuchyně. Ovšem že knížecího jelena. Měl k tomu sice právo, poněvadž zvíře, hledající u stavení potravu, položil ve svém revíru, ale když se to doneslo do Třeboně, bylo zle. A ještě hůře bylo, když Antonín při knížecí nadhánce složil druhého jelena, osmeráka, na své louce – takřka před zraky samého panstva. Na tom však nebylo ještě dosti. Antonín naložil jelena na vůz, zajel s ním do Třeboně a tu – jakoby panu direktorovi na výsměch – jezdil s ním od řezníka k řezníku, nabízeje ho ke koupi. Nikdo si však netroufal – ze strachu před vrchností – na kupu tu přistoupit. Vrátil se s ním tedy Antonín do Mláky a zde ho daroval hasičům, kteří ho vydražili za 28 zl. Kdosi získal parohy, dal je na vyřezávaný štit s nápisem „Krávou střelen tento jelen, Mláka 17. I. 1893“, a zavěsil je v třeboňské vinárně „u Vrchotů“, kde podnes visí ... Že si tím Antonín nezískal v Třeboni „vlibu“ (obliby), je pochopitelné. Direktor hořel hněvem, ale viděl, že ve zlém s Antonínem nic nepořídí – dal se tedy na cestu dohody. Výmluvní prostředníci nabídli Antonínovi poznovu odkup Krávovny za slušný peníz, ale nad to ještě – a to bylo snad to nejlákavější – místo skutečného knížecího hajného. A Toníček počal kolísat. Hospodářství mu nešlo jak by si byl přál, žena mu churavěla, byla stále na léčení, nemohla pracovat, o nic se náležitě starat. I jiné starosti doléhaly na Antonína, a tak – po nějaké době duševního zápolení – konečně svodům podlehl. Za pouhých 11.071 zl. koupilo panství r. 1894 krásný ten majetek o výměře 34 jiter 1340 sáhů, se vším všudy, jak to stálo a leželo. Pan direktor si mnul ruce. Knížete si koupí Krávovny zavděčil a Antonína dostal do své moci. Ti dva jeleni mu přišli po čertech draho! Musím zde však zdůraznit, že kníže Adolf, podle jeho dopisů, do kterých jsem nahlédl v třeboňském archivu, zachoval se v té věci naprostě korektně a kavalírsky. Ne tak pan direktor. Jakmile Antonín oblékl na sebe knížecí uniformu, smýkal jím s místa na místo, posílal ho (pomocí i jiných direktorů) do německých krajů (poněvadž věděl, že Antonín mluví jen „váhavě“ německy) a to zejména na takové myslivny, kde revírníci byli „sekanti“. A tak si nás Toníček odbyl očistec už na zemi. Ale všecko šťastně přestál, a nyní – stařeček 76letý – prožívá svůj odpočinek šťastně a spokojeně u svých zaopatřených dcer, buď v Bavorově nebo na Mělníku. Jistě, že často zapadají jeho vzpomínky k půvabnému jeho rodišti ...

* * *

Jak jsem již uvedl, slyšel jsem na Krávovně vypravovat také o tom, „jak mladý Kráva zastřelil v lese strášidlo“. Hrdinou této tragikomické události je právě náš Antonín. Zmíněný již podmlácký kostelník Samec mi o tom vyprávěl, a to, co mi řekl, kladu zde věrně, tak jak jsem to od něho slyšel:

„Před více než sto lety,“ počal stařík, rozhlédnuv se po kuchyni myslivny, naplněné dychtivými posluchači, „před více než sto lety sloužil v Kolenci mysliveckej mládenc, a ten měl spadýno na holku ze Mláky. Ale holka nechtěla vo něm ani slyšet, ač jí nadbíhal kde a jak moh. Měla svého milýho ze statku u Dvořáků, kde mají číslo 9. A zachovávala mu věrnost. To mysliveckýho mládence přivedlo docela vo rozum a když jednoho dne holku natrefil nedaleko votád v lese Dalekým na trávě, jedinou ranou ji zastřelil. Však byla tehdy vo tom složena dojemná písnička:

*Na Dalekých⁸⁾ v černym lese
panenka tam trávu seče,
přišel jest k ní mysliveček,
žádal jest ji o věneček...⁹⁾*

Zastřelenou holku našli ještě ten samej den a hned se vědělo, že to neudělal nikdo jiný než ten mládenec. Její milej si rval vlasy a s holčiným bratrem přísahal, že mládenci připravějí strašlivej konec. Ale mládenec zmizel z krajiny tajemně jako duch a nikdo se víckrát vo něm už nedověděl... jen ta písnička tu po něm zvostala...“

Starý Samec se odmlčel a po chvíli povídá: „A jestlipak vědí, milej pane, že zdetky vod té doby straší? Pokaždý, když je měsíc „na nové“, jede po půl noci vod rybníčků Melounků kolem Královny po hrázi ke Stříbci kočář, v kterém sedí myslivec, koně svítěj příšerně vočima a je slyšet řinčení řetězů. A potom ten kočář sjede s hráze dolů na Bejkovnu,¹⁰⁾ kde se ta vražda stala, a tam zmizí...“

Při tomhle vypravování mi tak trochu naskočila husí kůže. To by mi tak scházelo, pomyslil jsem si v duchu, aby mi tady, na takové ztracené vartě v lesích, při každé obnově měsíce jezdil pod okny strašidelný kočář s černými oři s ohnivýma očima a zakletým mysliveckým mládencem... brrr — to bych se poděkoval.

„No, snad to s tím strašidlem nebude tak zlé,“ povídám, abych zamluvil poněkud svoje rozpaky.

„Špásy s tím žádný nejsou, to jich ujišťuju,“ pokračuje dál Samec. „To se stala mladýmu Krávovi před mnoha lety jednou zatrachtile potměšilá věc. Zdržel se pozdě navečer někde v Leštině a k půlnoci vracel se po novořeckej hrázi domů, sem na Královnu. Bylo to někda koncem října, ale teplo bylo ještě jako v máji a měsíc byl zrovna na nově. To musejí vědět, jaká to je cesta v noci po té hrázi, kolem pistínskýho brodu a starejch mlejnů. To se nad nima zavře klenba bukový aleje a je tam taková tma, že ani při lucerně není nic vidět.¹¹⁾ Tonda Krávů byl tehdy ještě moc mladej a nezkušený a to si můžou pomyslet, jak mu bylo, když šel v té tmě a v tom smrtelným tichu ke Královni a vzpomněl si na strašidlo. Aby toho zakletýho myslivce někde nepotkal, sešel s hráze dolů a šoural se tak zvanou exkursní cestou, která tu byla zřízena před lety, když fořti měli v Třeboni sjezd... A najednou před ním začne v huštině něco fukat, zupat a chrastit. Kráva leknutím coufnul a vlasy se mu zježily, div že mu klobouk nezvedly na hlavě. Jak pak by taky ne, když na člověka příde něco takovýho „v záptěti“. Kráva se tráš na celém těle jako vosyka. Vtom to zase tak strašně v huštině zafukalo a zachrastilo. Kráva už mysel nejinak, než že strašidlo se chystá skočit mu na krk a zardousit ho. V smrtelnej ouzkosti strhl s ramene dvojku, bez míření ji vobratil k huštině, stisk voba kohoutky na jednou a — prásk ho!... Strašlivá rána vyděsila z hlubokýho spánku vůkolní lesy a desateronásobná ozvěna žalostivě nesla se přes vrcholky chvějících se stromů kamsi ke Třeboni. A v huštině něco zařvalo, chvíli tam byl ještě rámus a pak — ticho. Teď se Krávy zmocnila teprve nesmírná hrůza. Jako by mu strašidlo už v týle sedělo, dal se na šílenej outěk, cesta necesta, strom nestrom, vyrazil po svahu na hráz a v jednom trysku domů...“

Na Královnu bylo ještě světlo. Tehdá už starej Kráva nebyl živ, stará čekala na syna a něco zašívala. Vtom vrazil mladej celej uříceněj do kuchyně, do té samý co tu v ní sedíme a pad na lavici.

„Můj ty Ježíšku na křížku,“ vykřikla zděšeně stará a pokřížovala se. „Co pak se ti, Toníčku zlatej, přihodilo?“

Ale s Toníčkem nebyla řec. Trvalo to dlouho, než se tak dalece vzpamatoval, že moh mámě všecko vypovědít.

„Pro umučení Kristovo,“ lamentovala stará, „tos jistě zastřelil to strašidlo a teď už nebudeš smět víckrát do lesa.“

⁸⁾ Jsou tu dva revíry jménem Daleký: Velký Daleký a Malý Daleký.

⁹⁾ Píšeň ta je s některými změnami ve sbírce Erbenově pod začátkem „V Černovicích v hustém lese...“ pochybuji ale, že by měla nějakou souvislost s touto vraždou, o níž v třeboňském archivu není žádných zpráv. — Hajný Liboslav Zach vykopal r. 1925 v místech, kde se vražda měla stát, kamenný kříž. Ztěžka jsem na něm zjistil začátek letopočtu 17... Je to nepochybně mezní kámen.

¹⁰⁾ Bejkovna říká se místu, kde za stara pásávali obecního býka.

¹¹⁾ Cestu tu jsem brzy na to poznal důkladně. Málodko jde tudy za dne, v noci vůbec nikdo. „Staré mlejny“ byste tam marně hledali. Nazývá se tak místo, kde při mělkém stavu Nové řeky je na dně vidět dřevěná jakási podlaha. Stával prý tu mlýn, ale nikdo už nepamatuje kdy. Místo to je však stranou cesty a nesnadno přístupno. Často zdržel jsem se ve Stříbřci, hodinu vzdáleném, až do noci a za čiré tmy jsem se vracel domů. Ale to vždycky pro mne přišel hajný Zach z Královny anebo jeho syn. Sám bych byl tou cestou nešel, kdybych byl měl třeba přespát v polích. A je přece známo, že nejsem žádný strašpytel.

A pajmáma padla na lavici k svýmu docela zničenýmu Toníčkovi.

Tu noc na Krávovně už neměli na spaní ani pomyslení a jen čekali, až se rozední. Když vstala děvečka a čeleď, vzala je stará na poradu. Co teď? No, což jiného, než jít do lesa a hledat, jestli tam to strašidlo v huštině někde neleží. Čeho se bát? Je bílý den, a je-li strašidlo zastřelený, nikomu už neublíží, a je-li jen postřelený, dávno už asi někam uteklo, a neuteklo-li a je-li tam ještě – pak uteče my...

Sli tedy všichni, pajmáma, mladej, děvečka a pacholek. Pro všecky případy se rádně ozbrojili a vzali s sebou nosidla na hnůj, aby mohli strašidlo, v pádu, že by bylo opravdu zastřelený, vodnést.

Asi tak půlhodiny hledali v huštině, když najednou děvečka vzkřikne: „Pro rány boží! Zdetky leží!“

Skutečně ležel tam tvor, jakýho nikdo z nich předtím nespatřil. Něco jako strašidlo nebo jako zvíře. Šedivý to bylo, ne zrovna veliký, ale tlustý jako bachor, s dlouhou štíhlou hlavou, nízkejma nohama, na kterých byly drápy jako špice vod podávek.

Zvostali stát v povzdálí a nikdo si netroufal k divnému tomu stvoření se přiblížit. Tohle že by bylo strašidlo? Kdo by tohle moh rozsoudit? Inu, kdož jinej, než podmláckej pan fořt Hedrych, kterej se vyzná ve věcech, kde jinejm lidem zvostává rozum stát.

A Kráva se rozhodl, že strašidlo panu fořtovi předvede. Opatrně se přiblížili, příšeru nabrali podávkama, položili na nosidla, přikryli chvojí a vydali se na cestu.

Pan fořt Ignác Hedrych byl mocnej pán. Dej mu Pámbu věčnou slávu, už dávno vodpočívá na koleneckém hřbitově. Byl to výbornej myslivec i hospodář a byl daleko široko známej. Až z Frankrajchu k němu jezdily návštěvy a s knížetem pánum byl jedna ruka. Jináč mu nesměl nikdo říct než „vzácněj pane“. A pít doveď. Jednou se zastavil na koni v Podmláce u hospody a dal si nalejt holbu piva. Ale zachutnalo mu tak, že ho vypil celý vědárko, ani s koněm neslez...

Když se blížil Krávův průvod k fořtovně, stál vzácněj pán právě u vokna a v zahrádce pod voknem kutil cosi čeleď Honza.

„Ty Honzo,“ povídá pan fořt, „támhle jde mladej Kráva a dva za ním něco nesou, jdi se podívat, co to je.“

Ale než se Honza vyšoural ze zahrádky a přešel dvůr, byl už Kráva tady a hlasem nejistým hlásil do vokna vzácnýmu pánovi, že zastřelil náky strašidlo.

Pan Hedrych vyvalil voči, vyšel z fořtovny, přistoupil k nosidlům, vodhrnul chvoj, podíval se na strašidlo a – důkladně si vodplivl.

„Poslouchej, Tondo, ty nejseš Kráva, ale ty jsi...“ A zase si důkladně vodplivl.

„Jestli pak víš, cos to střelil? To není strašidlo, to je – jezevec! Prosím tě, ty blamordo, seber se a běž domů.“

Ted zase Kráva vyvaloval voči. Ale dlouho se tu nezdržoval a koukal radši, aby byl už pryč.

Vzácněj pán se ještě chvíli za Tondou díval, jak uhání kolem Weinzeitlovýho mlejna ke Krávovně a pak mu zajiskřily voči. Potěžkal jezevce. Byl to statnej veterán – vážil aspoň padesát liber.

„Zanes tu potvoru do komory a hned to rozdranžíruj,“ zavolal vesele na Honzu.

Vzácněj pán se moh smát. Měl ze strašidla plnej vokřínek sádla a rok s ním potom mastil svoje a knížecí boty...“

* * *

Obytné stavení Krávovny po pravé straně vjezdu je – soudě podle sily zdiva – asi ještě původní z 16. století. Vnější vzhled a tvar stavby se ovšem během věků různými úpravami a přístavbami změnil.

V třicítileté válce Mláka s přilehlou k ní Krávovnou mnoho trpěla. R. 1622 táhl tudy z Třeboně na Jindřichův Hradec pověstný a obávaný válečný dobrodruh, generál de Marradas, a cestou jeho soldateska nelidsky drancovala a zejména ve Stráži mnoho obyvatelstva pobila. R. 1640 zle tu rádil mor. (Patrně i Urban-Kráva jím zahynul.) Za Marie Terezie r. 1741 pronásledovalo zdejší krajinou císařské vojsko Bavory a Francouze, a r. 1744 táhli tudy neprátelskí Prusové. Škody způsobené obyvatelstvu témito pochody byly neslychané. Za válek Napoleonských r. 1800 vtrhli sem Rusové na pochodu proti Francouzům, a r. 1806 prošly zde zase vítězné voje francouzské po uzavření prešpurského míru.¹²⁾ Obě vojska byla lidu těžkým břemenem. Tepřve rok 1848 zrušením roboty přinesl lidu utěšenější chvíle. R. 1859, 4. července, roubčensila se nad krajem krutá bouře, při které blesk sjel do Krávovny, zapálil ji a celou ji položil popelem. Téměř současně zabil hrom v nedalekých

¹²⁾ Viz píseň „V Dunajicích je nouze“... (č. 14.-IV) o zavraždění francouzského mušketýra v slovenickém lese u Dunajic, 19. ledna 1806.

Novosedlech 11letou dcerku hospodáře, klečící se sestrou na modlitbách. R. 1866 bylo zde po uzavření přeměří ubytováno mnoho pruského vojska, pěšího i jezdeckého. I Krávovna je ovšem hostila.

S velkou okázalostí a za ohromného účastenství lidu slavila se r. 1869 stoletá památka posvěcení chrámu Panny Marie ve Mláce...

* * *

Krávovna přesla po převratu s třeboňským panstvím do státního majetku.¹³⁾ Sídlí zde nyní dva lesní hajní, u jednoho z nichž jsem v létě 1926 bydlil a podnikal odtud popsané již cesty. V druhém svazku tohoto díla, v článku „Staré lidové zpěvy na Třeboňsku“, píše i Ludmila Stejskalová-Rabasová o mém pobytu a působení na Krávovně.

Památnou je Krávovna zejména však také tím, že tu Emma Destinnová po kolik let v době rybolovu prodlévala téměř každodenně, dojízdějíc sem autem ze Stráže nad Nežárkou. Na louce pod hájovnou, přímo u Nové řeky, kterou měla najatou, dala si zrobit prostou lavičku na dvou kůlech a zde u svých prutů celé dny až do soumraku vysedávala, v černém mužském širáku, prosté světlé bluze, černé hladké sukni, se skřipcem na nose, a byla všecka blažená, když se jí podařilo ulovit kapříka. Večer si pak ukládala rybářské náčiní u hajného na Krávovně, kde často i povečeřela – chléb s medem nebo slaninou. Tak náruživě byla oddána sportu rybářskému, že pro něj docela zapomněla na své krásné a vznešené povolání, kterým působila v cizině českému národu čest – ona, která po sedm let byla hvězdou největšího operního divadla světa, Metropolitan opery v New Yorku.

Krávovna stala se hrobem velkého umění Emmy Destinnové.

¹³⁾ Rozsáhlé panství Třeboň měli od 14. století až do svého vymření v r. 1611 páni z Rožmberka. Po nich zdědili je páni ze Švamberka; v době českého povstání držel je Petr ze Švamberka, jenž horlivě účastnil se odboje, dal se zvolit za direktora a ze svého vystrojil prapor pěchoty. Nedočkal se konce vzpoury, zemřev náhle raněn mrtvicí 24. září 1620 při obnovování rady na radnici malostranské v Praze. Po porážce na Bílé Hoře vdova Petra se svými sedmi dětmi ujela do ciziny, a celý veliký švamberký majetek (Třeboň, Nové Hrady, Rožmberk, Orlík a Zvíkov, Libějovice a Kestřany, dále palác v Praze na Hradčanech, jež směnou získal Petr Vok z Rožmberka od Rudolfa II. po Jiřím Popelovi z Lobkovic – je to nynější starší palác schwarzenberský, sgrafitovaný) zkonfiskován. Marně hlásil se k dědictví mladší Petrův bratr Adam, jenž v době českého povstání byl nezletilý a dlel v cizině na studiích, tudíž na vztoupuře podílu vůbec neměl. Zkonfiskované Třeboně ujal se od r. 1625 král, potomní císař Ferdinand III., jenž ji postoupil r. 1638 zástavou na věno své sestře Cecilií Renatě, manželce polského krále Vladislava IV. Když po smrti Cecilie Renaty spadla Třeboň r. 1644 zase na Ferdinanda III., postoupil ji tento r. 1648 na čas života svému bratu arcivévodovi Leopoldu Vilémovi, biskupu pasovskému a olomouckému, též místopřízначенému v Nizozemsku, jenž dosáhl ji r. 1658 dědičně od svého synovce, císaře Leopolda I. Roku 1660 arcivéoda Leopold Vilém dílem na úplatu dluhu, dílem na zadržalé služné postoupil pak Třeboň svému nejvyššímu hofmistrovi, hraběti Janu Adolfovi ze Schwarzenberků († 1683), jenž r. 1670 dosáhl hodnosti knížecí. Tento pán, jenž netěžil z bělohorských konfiskací, byl pravým otcem svých poddaných a také vůči Adamovi ze Švamberka, jenž byl poslední toho rodu, zachoval se kavalírsky; zprávy o „žebrotě“ Adamově jsou nepochybně přehnané: svědčí o tom nejen jeho honosná pečet, nýbrž i okolnost, že měl komorníka, jehož dítěti Jan Adolf Schwarzenberg byl na křtu za kmotra. Adam velice si cenil taktu a pomoci Schwarzenberkovy, jemuž čtyři dny před svou smrtí postoupil svoje nároky na Třeboň. Nicméně, když po letech hraběnky Paarové, roz. ze Švamberka, vznesly proces o svá dědická práva, byli Schwarzenberkové odsouzeni touž habzburškou justicí k zaplacení plné ceny třeboňského panství. A tak Schwarzenberkové toto panství, které v celku drželi až do naší paměti v r. 1923, zaplatili po dvakrát. Jest litovati, že Ferdinand III. r. 1647 dal odvézti proslulou rožmberskou knihovnu o 11.000 svazcích z Třeboně do Prahy, kdež se stala kořistí Švédů; bohatý archiv, v němž leží české dějiny středního věku, zůstal však na štěstí v Třeboni, kdež Schwarzenberkové jej doposud drží a obětavě uchovávají. (Podle sdělení z třeboňského schwarzenberského archivu. Milerád věřím, že Schwarzenberkové netěžili z konfiskací, na druhé straně však mi honosná pečet nebo komorník nejsou dost přesvědčivým důkazem, že se panu Adamovi nevedlo špatně, byť bych i měl za přehnané Balbínovo sdělení, že posledního Švamberka vídal v Praze na ulicích téměř žebrotou se živícího. Jisto je, že se tu Ferdinand hltavě zmocnil ohromného majetku českého docela neprávem. Viz o tom další v Sedláčkově statí v Ottově Nauč. slov. díl 24, str. 852.)

K. W.

JAK SE JINDY BRALO NA VOJNU

(Psáno 1927)

*Přišly patenty
od zeměpána,
by se všade odvádělo
na regmenty ...*

Dolnolukavičtí rekruti, nastupující roku 1875 vojenskou službu, přišli se rozloučit se stoletým stařečkem Vojtěchem Beštou, jenž vysloužil celou kapitulaci u 6. praporu myslivců, prodělal tři války a byl několikrát „plezírovanej“.

Dědečka Beštu tato úcta rekrutů nesmírně potěšila. Oči mu zavlhly a ruce se mu trochu rozetřásly. Aby zakryl pohnutí – on, stará vojna, před takovými holobrádky – vytáhl z kapsy svou černělesklou „sandavku“, nabral si pořádnou porci šnupavého a modrým šátkem jezdil si po obličeji. Teprve po chvíli se rozhovoril.

„No tak, jděte spánembohem, hoši, a držte se na té vojně dobře. Konejte rádně svý povinnosti, poslouchejte svý představený, jako by to byli vaše rodiče, a uvidíte, že se vám špatně nepovede. Válka teď nebude snad žádná, a tak vám ten čas uteče, že se ani nenadáte. Ej což, jaká pak je to dnes vojna? Ale za meých časů, to bylo zle. Flinty byly dlouhý jako pavůzy a těžký jako kanóny, a koule do nich byly jako pořádný brambory. Sami sme si je v lógru lili.¹⁾ A s tím ládováním to byla práce. Tenkrát byly eště předovky na křesadla. Nejdřív sem musel nasypat do kveru prach, hrubej jako čočka, pak sem zubama²⁾ utrh kus koudele a ládštokem sem ji do kveru zatlouk, aby prach byl hodně utemovanej; pak sem na to hodil kouli a zase sem ji koudelí utemoval. Potom sem nasypal na páničku prach – a dyž sem spustil, pšuklo to s rámusem, ale nikam to nedoneslo, koule letěla as tak na padesát kroků a pak padla na zem, jako dyž ji vyplivne. Žádnou sílu to nemělo. A dyž pršelo, nebo bylo vlhko, tak sme vůbec nemohli střílet, protože se prach na páničce nezapálil. V Netálii sme tak jednou čtrnáct dní stáli proti sobě a čekali, až se vobratí počasí, abysme mohli do sebe bouchat. To nám byla tehda strašně dlouhá chvíle . . .“

Dědeček Bešta se odmlčel a znaveně sklonil hlavu. Kterýs rekrut, v obavě, aby stařeček svůj výklad předčasně neukončil, pobídlo ho neváznou otázkou:

„A bajonetы jste, dědečku, tehdá neměli?“

Starý válečník přišel rázem k sobě.

„Bajonetы, můj synáčku? Jakpak bysme neměli bajonetы. Ty byly dlouhý jako podávky. Jednou sem napích štury Taliány jako fíky a eště koukal velkej kus bajonetu ven. Tenkrát se vůbec bojovalo víc na bajonetы. Infanterie rvala se někdo na život a na smrt, tak říkaje, holejma rukama. To byla zlá vojna . . .“

A stoletý stařeček, rozechvěný vzpomínkami na doby dávno zašlé, sklesl v lenošce jaksi do sebe a zavřel oči. Zdálo se, že spí . . .

Hoši, aby dědečka nevzbudili, po špičkách vytratili se ze světnice.

* * *

Ba, musela to být tehdy opravdu zlá vojna. Když si dnes člověk zajde do kasáren a vidí, jak je o naše vojáky postaráno, vidí ta zátiší, ty knihovny, čítárny, sály přednáškové s divadly a biografy, okusí pokrmy, které se vojákům podávají a srovná to všecko s časy minulými, pak je mu zjevný ohromný pokrok dnešní doby a chápe, jak krutě zkoušeli naši předkové vojančením.

¹⁾ Lógr – ležení, z německého „Lager“.

²⁾ Proto, kdo neměl zdravé, silné zuby, ušel vojně. Dnes už se snad na to tak přísně nehledí.

Za starých časů nebylo všeobecné branné povinnosti, jako nyní, sloužit museli jen chudáci, neboť zámožní se prostě několika sty tolarů vyplatili.

*Spíš deset sirotků na vojně zůstane
než jeden sedlákův syn;
sedlákův syn, ten jak z domu vyjde,
peníze jdou s ním ...*

Dostal-li se bohatý synek dopuštěním božím (nejsnáze snad proto, že doma nechtěl poslouchat) na vojnu, bylo mu tam krušno:

*Má zlatá matičko,
vyplatte mě z vojny,
však tam dobré není ...
Má zlatá matičko,
jen tři sta tolarů,
z vojny se dostanu ...*

Lidé se vyhýbali vojně jak mohli. Na Stašich, na příklad, kde byla do jisté míry svoboda, předčasně se ženili, poněvadž ženaté nesměli tam brát. Naproti tomu zase někteří cizí „poddaňaci“, uhýbající se vojně, hrnuli se svého času na svobodné Stachy, kde jim lehce přístupný rychtář za určitý poplatek, plynoucí ovšem do jeho kapsy, uděloval domovské právo, chránící je před vojnou. Tím se stalo, že do Stachů příslušelo potom hojně lidí, které tam nikdo neznal a z nichž mnozí připadli nakonec obci na obtíž.

Kdo se dostal jednou na vojnu, tomu kynula malá naděje, že se dostane brzy domů. Odvádělo se – podle druhu zbraní – na osm, čtrnáct až dvacet let (u jízdy) činné služby a několik let zálohy. V dobách válečných stalo se často, že takový voják musel vysloužit – vydržel-li to – celé dvě kapitulace, t. j. dvojnásobná aktivní léta. Na vojnu šel zdrav a statný, domů se vrátil zestárlý, vysílený – alkoholik.

Nebylo také žádných odvodů jako nyní. Obce byly povinny dodat určitý počet brančů, ať si je sehnaly kde a jak chtěly. V míru byla tato dávka poměrně nepatrná, za války ji však značně zvýšili. Přes to bojovníků se nedostávalo a vojenská komanda byla nutena vyplňovat mezery sháněním dobrovolců. Z města, v němž bylo vojenské „depot“ (nyní kádr) vyšli „verbíři“: muzika s dvěma důstojnými, felčarem, několika vojáky a vozem, na němž byly krabice s čepicemi všech odstínů zbraní. A verbíři šli krajem, v každé vesnici muzika vyhrávala a kdo se dal dobrovolně, dostal „traufkelt“ na ruku, čepici té zbraně, kterou si vyvolil a šel hned s sebou. V depositní kase uložilo se pro něj 1000 zl., které po návratu z vojny dostal vyplacený i s úroky. Zahynul-li ve válce, dostali peníze zákonitě jeho dědici. V městech s posádkami byly verbovny, v nichž se dobrovolci mohli hlásit každé soboty.

Obce měly s dodáváním brančů velkou potíž; často nebyly s to, aby předepsaný počet brančů dodaly. Když nastal čas „braní“, svolal stachovský rychtář „kurendou“³⁾ konšely k tajné schůzi, v níž bylo rozhodnuto, který z místních nemajetných mládenců má být chycen na vojnu. V noci na to vydali se pak „bráči“ – rychtář s konšely, mušketýr, ponocný a někteří nešlechetní pomocníci – vyzbrojení řetězy a provazy, ke stavení, kde jejich vyvolený spal. Jedni obsadili východy a rychtář s druhými vrazil dovnitř. Hnázdo našli však prázdné. Branec zradou dověděl se o hrozícím mu nebezpečí a zavčas zmizel. Honem uradil se rychtář s konšely o náhradě a již se kradli bráči tmavou nocí k jinému stavení. Ale ani tu nepochodili. Všichni statní a zdraví pacholíci rozběhli se jim na všechny strany a našli si bezpečné skrýše.

³⁾ Kurendou zvali na Stašich plechové pouzdro, podobné asi onomu, jakého se nyní užívá na motýly. Do toho vložil rychtář pozvání k sezení a mušketýr obcházel s ním konšely. Přišlo-li vládní nebo krajské všeobecné nařízení, vložil je rychtář do kurendy a mušketýr je donesl do čísla 1. v Kúsově, jehož majetník byl povinen své podruhy o obsahu poučit, listinu podepsat a odevzdat do čísla 2., kde se opakovalo totéž, co v čísle 1. Takovým způsobem postupně prošla kurenda všech šestnáct osad rychty, až na konec stanula v čísle 204, nejvyšším a posledním číslu na Stašich, jehož majetník byl pak povinen dodat kurendu přímo k rychtáři. Analfabetům dostalo se ústního poučení a na listinu podepsali se třemi křížky. Kurenda musela být vyřízena v určité lhůtě, jinak stihl toho, kdo její zdržení zavinil, citelný trest.

Stachovští branci rozutekli se ovšem do hlubokých okolních lesů. Sousedé jim tam nosili jíst. I ve staveních jim chystali pokrmy, kdyby snad za noci některý se odvážil z lesů ven.

Přišel-li skutečně některý do stavení a zůstal na noc, zajistili ho pro případ přepadu se strany bráčů tím, že uvolnili ve stropě několik poválu a přistavili pod ně stůl, aby branec v případě nutnosti mohl se vyšvihnout na ponebí a odtud hledat další záchrannu, třeba skokem do polí.

Do lesů bráči ovšem zřídka kdy se odvažovali, ale celé noci hlídali stavení, o němž předpokládali, že by tam branec mohl přijít. Zvláště bylo-li v něm děvče některého z uprchlíků. Tam se ještě nejspíše hledaný pacholík spálil a byl chycen. Snad padl někdy i do léčky nastražené falešnou milou.

*Kdybys upřímná byla,
byla bys pověděla,
kdyžs vojáky s kverama,
konšely s lucernama
pod okny stát viděla . . .*

Někdy se však lidé vzbouřili, přepadli bráče, chyceného rekruta osvobodili a bráčům i s rychtářem pořádně napráskali. Z toho byly pak soudy.

Často rozvinul se mezi dopadeným a bráci boj na život a na smrt. Thomase-Vastla z Kůsova překvapili u Pilařů v Bláhově. Ale Thomas byl chlap jako hora, odvážný a nesmírně prchlivý. Kdysi praštíl prý ve vztek u botou o zem takovou silou, že se odrazila až ke stropu a udělala v něm tři díry!

A Thomas-Vastl uvítal bráče velmi nevlídně. V každé ruce držel sekuru, „píný“ měl u úst a očima koulel, že byla z toho hrůza a hrozil každému zabítím, kdo by se k němu přiblížil. Ale bráči vzali si na něho – polní brány a těmi kryti provedli proti němu útok. Přirazili ho ke zdi, takže mu sekury vypadly z rukou. Ale dalo jim ještě mnoho práce, než mu mohli dát pouta a svázat ho provazy.

*Včera mě na vojnu chytali,
dnes už mě k Písku večou,
ach, Bože, Božínsku, Bože můj,
což pro mě ta naše děvčátka
plakat budou . . .*

Strakonickému panu velkopřevoru ušel r. 1734 jeho poddaný Vít Král ze vsi Poříče, jenž měl jít na vojnu. Vyslídili ho až v Ruzyni u Prahy a pan velkopřevor nelenil, vypravit za ním své lidi, aby ho chytli. Ve staré registratuře nejvyššího purkrabství pražského nalezl Dr. V. J. Nováček příslušné trestní spisy a vypravuje o tom asi takto⁴⁾:

V úterý dne 19. října roku 1734 před svítáním vyšlo ze dvora panského v Motolech šest mužů, opatřených pádnými holemi a zaměřilo k Rusíni. V čele výpravy byl Konstantin Krempel, panský písar (maltánský) a účastníci její Jiří Měchura, 23letý zahradník, rodák strakonický, Šimon Lang a Vít Ledek, oba ženatí nádeníci ze Strakonic, onen 40letý, tento o 10 let mladší, Tomáš Kratochvíl, 25letý syn vinaře z Motol, a podruh Martin Čejka.

Než bylo šest hodin, byli na místě a zaměřili k bytu rychtáře Klingera, Němcce 55letého, rodilého z Chomútova, který jako člověk nepoddaný v Rusíni statek a hospodu koupil a bezpochyby proto, že uměl s pány hovořit po německu, rychtářem se stal. Jemu předložil písar cedulkou německou od úřadu nejvyššího purkrabství, toho obsahu, aby lidem pana velkopřevora rádu Maltánského nejen nebránil zmocnit se Vítka Krále, jinak Kaliny, ze vsi Poříče na panství strakonickém, ale třeba-li bude, i pomocí svou k tomu přispěl.

Rozkaz pan inspektora statků nejvyššího purkrabství ani dost málo se rychtáři nelíbil, ale co nařizovala vrchnost, musil vykonat. Aby aspoň část odpovědnosti svalil na bedra cizí, namítl, že k věci takové třeba asistence konšela. I zašli tedy rychtář s písarem do statku konšela Václava Kubra, jinak Krlína, a chasa motolská počkala zatím venku. Konšel ještě spal, ale chtě nechtě musil vstát a jít s sebou.

Opatrně přiloudali se ke statku Václava Kučery, jemuž po statku říkali Kovář, muže 43letého, v Rusíni rodi-

⁴⁾ Český lid, roč. III., str. 289.

lého, otce pěti dětí, který jako vdovec před pěti lety se po druhé oženil a držel v nájmu panskou hospodu, a oznamil mu, oč běží. Kučeru zpráva, že má přijít o čeledína, s nímž byl jak náleží spokojen, velice nepříjemně překvapila. Bez obalu vyčetl rychtáři, že měl mu včas oznámit, co ho čeká, že by byl Vítovi poradil, aby utekl a tím statku jeho pohany ušetřil, že se v něm „kvalt“ stal; ale konečně přece řekl, že ten, jehož hledají, mlátí ve stodole.

Motolští úprkem běželi ke stodole, a ubohý Vít, sotva je zahlédl, věděl kolik uhodilo. Uchopil cep a postavil se na odpor, vítaje slovy málo uctivými pochopy motolské. Ti jako zběsilí vrhli se na svou oběť a prali do Vítova svými obušky. Povstal křik hrozný a lidé počali se sbíhat. První byl na místě Václav Šimon, 38letý panský kolář, rodem ze Stodůlek, který nedávno se oženiv, byl u Kučery v nájmu, jejž platil třískami a správkami. Šimon podal Vítovi špic od kola, a když mu byl vykroucen, špic druhý, neustále kříče: „Sakramente, Vítku, braň se, nedej se brát!“

Nebylo třeba vyzvání. Vít i pouhou pěstí bránil se dost vydatně. „Na prstě měl prsten sekrýtový,⁵⁾ a koho pěstí udeřil, hned se převrhl,“ tak o něm potom svědčili všichni. Hospodář, vida jak nekřestanský ubohého hocha perou, začal motolské odtrhovat, také zoletá manželka jeho Kateřina zastala se Vítova a uchopivší obušek, jejž jeden z motolských pustil, aby se mohl vrhnout na rekruta, zběsile pochopa do rukou tloukla. Rychtář slovy malomocnými napomínal Rusínské, aby neprotivili se nařízení milostivé vrchnosti; konšel byl nečinným divákem. Konečně statečný Vít podlehl přesile: byl poražen na zem a spoután pouty, které opatrný písar byl vzal s sebou z Motolu.

Pan Krempel nahlížeje, že Vítova pěšky do Motolu nedostanou, žádal rychtáře, aby poskytl k tomu povoz. Ale ten se vymluvil, že nemá koní doma a také nikdo z obce že povozu neposkytne, z obavy před pomstou ostatních čeledinů. Nezbývalo než poslat pro vůz do Motolu. Než vozka přijel, musila podle dohadu uplynout drahná doba, proto vzali Motolští spoutaného rekruta a nesli ho do hospody rychtářovy.

Cestou zahlédl Vít 13letého Josefa, syna Kučerova, a 10letého Josefa Helcla, syna sklenářova, a volal na ně, aby oznámili kamarádům, co se s ním děje.

Ciperní hoši hned pochopili, oč běží. Josef Kučerův bez ducha přiběhl do stodoly statku Mannova, kde mlátili Matěj Kužel, 30letý z Kvasic na panství planickém, poddaný hraběte z Martinic, který sloužil u Manna za roční mzdu 15 zl., Jakub Mar, 25letý z Mičovic, poddaný knížete ze Schwarzenberka, též oráč, s roční mzdu 18 zl., a volák Jakub z Hořiček, poddaný pána z Dejmů. Kluk křičel, aby šli Vítovi na pomoc, že ho berou na vojnu. Mezi tím Josef Helcl uháněl do statku Vopáleného, kde vzbouřil čeledína Tomáše z Oujezda, poddaného hraběte z Martinic, a odtud se obrátil k vdově Šálkové, kde všecko vyprávěl oráči Václavovi z Hořiček, poddanému pána z Dejmů.

Jmenovaní chasníci, ozbrojivše se holemi, hned běželi do statku Kučerova kamarádovi na pomoc. Bylit si již před časem svatě slíbili, že druh druhu neopustí, a kdyby některého z nich chtěli brát na vojnu, že ho druzí nedají. Tomáš, oráč Vopáleného, dokonce již nabrousil vidle, zaříkaje se, že každého probodne, kdo by naň ruku vložit chtěl.

Přišli však již pozdě. Vít byl zatím odnesen k rychtáři, a tam ho před chvílí naložili na vůz, s nímž přijel šafář motolský, který bezbrannému Jonáku uštědřil několik štulců. Vůz se zajatým a jeho stráží vyjel ze vsi sotva sto kroků do hlubokého ouvozu, když přiběhla za ním chasa rusínská a s ní mnoho zvědavců, hlavně žen a dětí. Hospodářové, tušíc zlé následky, zůstali opatrně doma.

Motolští, sotva zahlédli zástup, seskočili z vozu a dali se na útek; jenom šafář, který nezkusil ještě pádné pěsti Vítovy, se poněkud zdržel.

Když Rusínští dostihli vozu, v první řadě měli starost, aby Vítu Krále vyprostili. Tomáš, oráč Vopáleného, a Jakub, oráč Mannův, Vítovi kamenem srazili pouta a mrštili jimi za Motolskými. Ale ti je nechali ležet a utíkali. Jakub, znalý němčiny, písar po německu nehorázně vynadal, a osvobozený Vít běžel za svými tryzniteli, kříče: „Pojďte sem, sakramentští kluci a šelmy, my vás tu na kousky zděláme!“ A chasa kříčela: „Sakramentští kluci holomští, počkejte, my vás budeme učít na vojnu brát!“ Ale k pronásledování Motolských se vážně nikdo nestrojil. Všichni byli rádi, že Vít je zachráněn a tím se spokojili. Mezi přihlížejícími pak budilo veselost, když viděli, jak bráči berou – nohy na ramena. Václav, kolář, zvedl pouta, aby prý se neztratila, kdyby se někdo po nich ptal. A Vít na volání svých kamarádů ustal od pronásledování motolských pochopů a vrátil se.

Zástup obrátil se nyní do vsi a rovnou zapadl do Kučerovy hospody. Chasa udělala si ze všedního dne svátek

⁵⁾ Pečetní prsten.

a pila až do večera. Vít zaplatil sedm pinet piva. Rychtář Klinger, aby nemusel o ničem vědět, šel na pole sít ozim a Kučera, hospodář Vítův, z téže příčiny hnal prasata do Prahy.

Celodenní pitka byla však zároveň také loučením s osvobozeným rekrutou, neboť bylo jasno, že pohaněný úřad tohle tak nenechá a přistoupí k opatřením odvetným. A tak Vít Král, večer když se setmělo, vyprovázen svým přítelem Tomášem, čeledinem Vopáleného, vyšel ze vsi a zmizel ve světě...

Trestající spravedlnost šla však krokem dosti volným. Písář motolský učinil relaci své vrchnosti, vrchnost dopsala nejvyššímu purkrabí, ten nařídil inspektoru svých statků Danieli Janovi Eckerovi, aby věc vyšetřil, inspektor žádal správu země za pomoc, a tak konečně 12. listopadu přišlo do Rusíně dvacet vojáků s lajtnantem, aby provinilce do Prahy odvedli. Ale mnoho nepořídili. Hlavní vinníci: Tomáš, oráč Vopáleného, Jakub, volák Mannův, a Václav, čeledin Šálkové, když přišli vojáci, rozloučili se se svými hospodáři a utekli. Aby přece někoho přivedli, zatkli vojáci dva chudáky: Tomáše Šoušu, 21letého z Rusíně, který maje zimnici a nemohá se dát do služby, za kus chleba měl na starosti voly své tety, vdovy kovárky, která v poslední chalupě ve vsi řemeslo provozovala, chromého 18letého Jiříka Šlastného, který u svého strýce Václava Kučery za šat a stravu byl pohůnkem při koních, kteřížto oba však podle výpovědi všech svědků při celé události byli jen pouhými diváky, a konečně sebrali i Jakuba Mara, jediného činného člena osvobození Vítova.

Vedle zatčených byli při právě města Hradčan vyslýcháni syndikem Janem Jakubem Smrkovským od 15. do 18. listopadu, za přítomnosti Pavla Kříštana Koleckého, rychtáře, a Matěje Hlaváčka, písáře právního, který o celém příběhu sepsal obšírný protokol, tito provinilci a svědkové: Václav Kučera a jeho žena, kolář Šimon, rychtář Klinger a konšel Kubr.

Obvinění všichni zapírali a sváděli vinu na ty, kteří uprchli. Jenom Kateřina Kučerová statečně vyznala, že nemohouc se dívat, jak hodného čeledína pochopové nekřestanský perou, holí tloukla Motolské s úmyslem, aby Vítovi pomohla.

Poněvadž na čeledínech nebylo si co vzít, přidrželo se právo Kučery a koláře. Velkopřevor Maltánský žádal — ponechávaje potrestání jejich „quoad publicum“⁶⁾ nejvyššímu purkrabí — aby „quoad privatum“⁷⁾ buďto sběhlého poddaného jeho Vítu Krále postavili, nebo, nebudou-li tak moci učinit, panství strakonickému jiného schopného brance dodali, dále, aby poddaným jeho motolským zaplatili jménem bolestného 12 zl., dále aby zaplatili soudní útraty právu hradčanskému, celkem 17 zl. 51 kr. za výslech a stravování vězňů, a konečně aby kolář pouta, která za sebou má, osobně k soudu práva velkopřevorského v Praze dodal.

Po Vítovi Královì, vulgo Kalinovi, a ostatních čeledínech uprchlých pilně pátráno, ale nevímme, zdali se podařilo některého z nich dopadnout . . .

* * *

Schovávačky branců trvaly tak dlouho, pokud si obec potřebný počet rekrutů, tak či onak, neopatřila. Často museli konšelé za peníze získat dobrovolníky. Na Stařích pomohli si však jednou způsobem zcela původním. Chytili bez dlouhého uvažování moravského „řezáče“ Matouše Macíka, jenž přišel do obce „myškovat“ kančíky, dále Jana Jungwirta z Pravětína u Vimperka a Vítá Rychtáře, vulgo Trapiče, odkudsi z Dobře, kteří se zatoulali do Kůsova za děvčaty, pak Tomáše Anamichla, vulgo Šraficíra, příslušného do Staré Huti, pacholka u Krajských v Michalově, dalí jim domovské listy se starobylým sigilem „Regie liberae communitatis Stachoviensis“, svázali je a odvezli do Písku jako své brance. Všichni si odsloužili kapitulaci za Stachy a potomci Matouše Macíka jsou zde podnes usazeni.

V dobách válečných, kdy bráči chytali napořád, schovávali se k vojenské službě schopní mladíci k neuvěření dlouho. Viděl jsem ve Zdíkovci v č. 15 nad ponebím dobře posud zachovanou skrýš Františka Beneše, narozeného roku 1836, jenž tu pobyl plných osmnáct měsíců, až mu kterýs nesvědomitý člověk namluvil, aby se v Písku hlásil dobrovolně, že nebude odveden. Ale v Písku ho ihned zařadili do 11. pluku a poslali do Italie. Neválčil dlouho. Roku 1859, při obsazování Milána Francouzi, probodnut byl nešťastný jinoch při hájení kterého domu na schodišti. Zdíkovecký jeho kamarád Klíma zatlačil mu oči.

* * *

⁶⁾ Quoad publicum — pokud se týče veřejnosti či všeobecnosti.

⁷⁾ Quoad privatum — pokud se týče soukromoprávnosti.

Také dědeček Vojtěch Bešta schovával se před vojnou. Utek z rodné obce do Točníku u Klatov, kde jeho rodiče měli dobrého přítele sedláka, jenž mu poskytl útulek. Ve stohu, v polích mezi císařskou silnicí a vesnicí, upravili mu skrýš, kde Bešta pobýval přes den. Teprve za tmy odvážoval se k sedlákovi, aby se najedl.

Nedaleko Točníku, na vrcholku silnice mezi Klatovy a Štěpánovicemi, stojí po pravé straně starobylá boží muka. U též se Bešta často v noci modlil, aby ho Pán bůh ochránil od vojny.

Když ve svém málo útulném skrytu ztrávil již plné dva měsíce, zaslechl pojednou kteréhous dne veselou říznu muziku. Opatrně odsunul snop, který doupě jeho zakrýval a vystríhl hlavu, aby shlédl, co se to děje. Od Švihova ke Klatovům viděl přicházet verbíře s hudbou a několika výskajícími dobrovolníky. A Bešta, syt útrap, prožívaných v neustálem strachu ve stohu, vylezl ven, setřásl se sebe slámu, šel přímo k silnici, a u božích muk, u nichž se často modlil, aby ho Pán bůh od vojny ochránil, dal se roku 1796 dobrovolně naverbovat . . .

* * *

Plných čtrnáct let zůstal Bešta na vojně. Domů vrátil se zdráv – s čilou ženuškou, Italkou, a převzal od rodičů dobře zavedený obchod. V letě jezdil s povozem po poutích a jarmarcích a v zimě provozoval doma knihařství, jemuž se u otce vyučil . . .

Asi roku 1830 byl v Písku jarmark. Den před trhem troušily se po silnici od Strakonic kramářské káry, mezi nimiž byly i obručemi překlenuté a bílými plachtami kryté povozy Vojtěcha Bešty a jeho nerozlučného kamaráda Matěje Štěpánka, rodáka z Jílového u Prahy, jemuž obecně říkali „starej Plzenec“; poněvadž byl po léta v Plzenci usedlý. Beštovi zase říkali Vojta Stříbrce, poněvadž jeho otec pocházel ze Stříbra. Večer dorazili do Dobevi, obce hodinu před Pískem, a zapadli na nocleh do zájezdni hospody.

Podívaná, která se jim v šenkoveně naskytla, ihned je zcela zaujala, zvláště Beštu, starého válečníka. Seděl tu mušketýr s brancem, spoutaným řetězy, křížem od rukou k nohám. Bešta mrkl na Štěpánka a Štěpánek na Beštu a už byli dohodnuti. Přisedli k mušketýrovi a zapředli s ním hovor. Dokud seděl s nimi branec, mušketýr mnoho řeči nenadělal, ale jakmile se jeho svěřenec uložil na zem na slámu a záhy usnul, mušketýr rozvázel. Vypravoval, že brance veze až odkudsi od Eisensteina a jak mu na tom záleží, aby ho bezpečně dopravil do Písku. To bylo něco pro Beštu a Štěpánka. Začali mušketýra hostit, poroučeli samé „tpláky“, mezi to „čtvrtáky“ kořalky a když už mušketýr byl hezky „chycený“, naléval mu Bešta potají do piva rum. Po každé, když se chtěl zvednout a jít spat, poručili znova nalít, připíjeli si s ním na bratrství a konečně ho spili tak, že byl „na mamolku“, spadl se židle a chrápal, jako když pilou řeže.

Bešta se Štěpánkem uložili mušketýra vedle brance a odebrali se rovněž na odpočinek. Ale nespali. Čekali jen, až v hospodě všechno ztichne. Pak vstali, vzali mušketýrovi z kapsy klíček, sňali branci železa a spoutali jimi mušketýra. Nato vzbudili brance a pustili ho, údivem zjeveného, na svobodu . . .

Jen na dvě hodinky zdřímlí si potom naši taškáři. Po druhé hodině s půlnoci zapřáhli a veselé ujížděli k Písku. Klíček zahodili do obecního rybníčku . . .

Ráno byl v zájezdni hospodě shon a rámus. Branec pryč a mušketýr v řetězích . . . Nebyli s to, aby ho vzbudili. Lidé se chodili na něj dívat a smíchu bylo po Dobevi jako o hodech . . . Nakonec musel přijít dobevecký kovář a pouta přepílovat, aby nešťastný mušketýr byl vysvobozen a mohl se s hanbou vrátit domů . . .

* * *

Dědeček Vojtěch Bešta zemřel sto a dvouletý ve svém rodišti Dolní Lukavici. Do posledního takřka okamžiku byl zdráv. Večer před svým skonem nalámal si ještě chleba do půlmázu kávy, snědl to s chutí a šel spat. Usínaje, podepřel podle svého zvyku levou rukou skráň a pravou ruku s čerstvě naplněnou sandavkou a modrým šátkem položil na peřinu. Když ho tak ráno našli, byl už ztuhly . . .⁸⁾

⁸⁾ O dědečkovi Beštovi vyprávěl mi jeho vnuk, obchodník Bešta na Staších.

K OBRAZŮM V ŠESTÉM DÍLU OBSAŽENÝM

POUT NA LOMCI

(*K obražu Ferd. Runka*)

Runkův obraz „Pout na Lomci“ je velice vzácný a zcela jedinečný obrazný doklad pro jihočeské kroje, jak se nosívaly kolem r. 1800. Jak již na jiném místě v tomto díle uvádím, byl Ferdinand Runk domácím malířem a učitelem kreslení knížecí rodiny schwarzenberské na Hluboké, a poněvadž všechny jeho obrazy jsou v držení tohoto rodu, zůstal veřejnosti docela neznám. Narodil se r. 1746 ve Freiburku v Breisgau a zemřel 88lety r. 1834 ve Vídni. V letech 1779–1819 namaloval mimo jiných (na př. krásného cyklu osmi olejových obrazů, znázorňujících přírodu od mořského pobřeží až k ledovci) přes padesát obrazů představujících pohledy na zámky, význačná místa a rozličné zajímavé výjevy na panstvích schwarzenberských. „Pout na Lomci“ vznikla r. 1819 a je s hlediska národnostního nejvzácnější. Obraz je malován kvašem. Kníže Jan Schwarzenberg ochotně dal mi prostřednictvím ředitele třeboňského archivu dra Markusa svolení k reprodukci, začež mu upřímně děkuji.

Lomec, farní a poutní kostel na lesnatém kopci u Libějic či Libějovic, nedaleko Vodňan, je zdaleka viditelný. K jeho založení došlo takto: Karel Filip de Lonqueval, hrabě z Buquoy, císařský vyslanec u římského dvora, při přeplavbě z Říma do Španělska (asi r. 1690) dostal se do velkého nebezpečí života rozpoutavší se námořní bouři. Ve svých úzkostech zavázal se slibem, že ku poctě Matky Boží zbuduje v lomeckém lese kostel na způsob španělských kaplí, bude-li při životě zachován. Skutečně bouři bez pohromy přestál, ale po svém návratu do Čech zanedlouho zemřel, aniž mohl slibu svému dostát. Závazek otcův splnil jeho syn Filip Emanuel v letech 1692–1702 (podle J. Trajera 1695–1700). R. 1704, 14. září, byl kostel vysvěcen. Na hlavním jeho oltáři je umístěna vyřezávaná soška Panny Marie, kterou zachráněný hrabě Karel Filip ze Španělska přivezl. Pout na Lomci koná se na den Jména Panny Marie.

KRÁVOVNA

(*K obrážku V. Malého*)

Louka před Krávovnou je částí pánve bývalého rybníka „Krásné pole“, jenž byl již r. 1585 zrušen regentem Krčínem z Jelčan, když tu dal zbudovat Novou řeku, která protéká loukou upravo pod Krávovnou. Vlevo vidíte zachovanou dosud rybniční hráz „Krásného pole“. — Vrch. rada a přednosta kult. technického oddělení řed. stát. lesů a statků v Třeboni, p. inž. Jindřich Šiman, dal mi laskavě pořídit celou řadu snímků Krávovny, z nichž nejzdařilejší byl vzorem mistru Václavu Malému k půvabné jeho perokresbě.

NA PODZIM PŘI OHNÍČKU

(*K obražu Jos. Manesa*)

Rozkošný ten obrázek maloval Jos. Manes na kterém zámku u Podbořan, kde býval hostem sídlící tam hraběcí rodiny. Nevíme, v kterém roku vznikl. Dosud byl neznám a není také nikde reproducován. Nyní je majetkem pana Rudolfa Ryšavého, vlastníka znamenité galerie a obchodníka obrazy, jenž mi ho ochotně a nezištně zapůjčil k reprodukci.

1. Podívej se, moje milá...

(Stará vojenská.)

Mírně.

Copyright 1932 by Karel Weis, Praha.

jak sou na mně my ře - me - ny kří - žem na kříž pře - lo - že - ny,
tam - bor už je dá - vno ven - ku a já mu - sím k re - gi - men - tu,
dyž sem je měl pod - po - ro - vat, vprá - ci sem je měl za - stá - vat,
ty, co mě na voj - nu vza - li, do Hrad - ce mě o - de - vzda - li,

mo - je po - tě - še - ní.
už vás ne - spa - třím víc.
na voj - nu mě vza - li.
ty mně svět zka - zi - li.

POZN. Zpíval mi 11. ledna 1925 ve Veseli n. Lužnicí pětasedmdesátiletý schwarzemberký hajný Frant. Plecr (*obecně zvaný Precl*). Ale z textu nemohl si vzpomenout na více než na dvě první řádky. Téměř pět let měl jsem píseň takto neúplnou, a když přišel konečně čas k jejímu zpracování, sháněl jsem doplněk na všech stranách, vyptával jsem se mezi pošumavským lidem, kde jsem byl právě na cestách, dotazoval se dopisy, vše marno. Nedoufal jsem, že by Plecr byl ještě na živu. Až když jsem na podzim 1929 zavítal zase do Veselí, svého starého působiště, dověděl jsem se, že Plecr žije zdrav a dosud čilý na pensi v Borkovicích, kde mu Schwarzenberg daroval pěknou zděnou hájovnu a k tomu 16 strychů pozemků. Po tomto zjištění zajel jsem si příští neděli autem vltavotýnského notáře p. Kuny do Borkovic a zastihl jsem Plecra, pasoucího kozu před hajnicí. A div divoucí — Plecr, dnes osmdesátiletý, zapíval mi nápěv stejně jasně jako před pěti lety, ale — vzpomněl si i na všechny čtyři slohy! Bylo to 20. října 1929. Dověděl jsem se od něj, že se písni naučil r. 1870 na vojně v Jindřichově Hradci. — Za celý den byl tento doplněk jediným mým úlovkem, ale já měl takovou radost, že jsem si s řed. Prunerem z Tábora, jenž mne na cestě doprovázel, píseň zpíval v autu po celou cestu z Borkovic až do Soběslavě. Lidé mysleli, že nám buď přeskočilo, anebo že jsme někde pořádně přebrali. Ale já věděl dobře, proč si zpíváme.

2. Utopit se chtěla Ančička...

Rozmarně. (Scherzando.)

1. U - to - pit se chtě - la An - či - čka,
 2. An - či - čka ne - le - ží v ry - bní - ku,
 3. An - či - čka je šel - ma ve - li - ká,

že si ne - mů - že vzít Je - ní - čka; pan - tá - ta má vi - nu,
 u vrá - tek se smě - je že - ni - chu; u - to - pit se chtě - la,
 že chtě - la do - nu - tit Je - ní - ka, by řek u pan - tá - ty,

to pro tu pří - či - nu, pan - tá - ta má vi - nu, to pro tu pří - či - nu,
 pro - to že vě - dě - la, u - to - pit se chtě - la, pro - to že vě - dě - la,
 že ne - chce du - ká - ty, by řek u pan - tá - ty, že ne - chce du - ká - ty,

že je dlu-žen vel-ký pe - ni - ze vgrun-to-vní kni - ze.
že je náš ryb-ní-ček slo - ve - ny, vo - dy vném nej - ni.
a že si ji ve - me e - ště dnes, tře - ba bez pe - něz.

poco rit.

POZN. Zpíval mi Gustav Machoň ve Veselí nad Lužnicí. Naučil se jí před dávnými léty, ještě jako učeň, od vyměnkářky Pelantové v Horusicích.

3. Konvalinka, jarní kvítí... (Svatební.)

Mírným pohybem. *p*

1. Kon - va - lin - ka, jar - ní kví - ti,
2. Po - dí - vej se, můj Je - ní - čku,
3. Po - dě - kuj se, má Ma - řen - ko,
4. Dě - ku - ju vám, ro - di - čo - vé,

z ja - ra se vy - vi - nu - je, že Ma - řen - ka za man - že - la
na tu je - jí hla - vji - čku, na ten je - jí kví - tek bí - lý
po - dě - kuj své ma - tič - ce, za to je - jí vy - cho - vá - ní,
za va - še vy - cho - vá - ní, za tu va - si vše - cku prá - ci,

Pe - pí - čka si svo - lu - je; v tom ve - sel - ekým ko - ste - lí -
 v tom ze - le - ném vě - ne - čku, kte - ry o - na pě - sto - va -
 ne - bu - deš ji mít ví - ce; co o - na se na - sta - ra -
 ať vám ji Bůh od - mě - ní; já vám lí - bám va - še ru -

čku po - da - la mu svou ru - či - čku, věr - nou lás - ku
 la, pro te - be ho u - cho - va - la, dne - šní - ho dne
 la, mno - ho pro tě vy - tr - pě - la, a dnes to - bě
 ce, za ty va -še vše - cky prá - ce, co jste pro mě

slí - bi - la mu do tma-vé - ho hro - be - čku.
 u ol - tá - ře to - bě ho da - ro - va - la.
 na - po - sle - dy po - že - hná - ní své da - la.
 vy - ko - na - li, Bůh at vám to za - pla - tí.

4. Stojí černý mračno...

Mírně.

1. Sto - ji čar - ný*) mra - čno, sto - jí na - de
 2. Se - jdem my se, se - jdem, na na - ší pě -
 3. Mě - sic nám ne - sví - til, sví - ti - ly hvě -
 4. Sla - doun - ký hu - bi - čky, fa - leš - ná tvá

mlej - nem, po - věz mně, má mi - lá, kde pak my se se - jdem,
 šin - ce, a tam so - bě dá - me po slad - ký hu - bin - ce,
 zdi - čky, my sme si dá - va - li sla - doun - ký hu - bi - čky,
 lá - ska, ne - bu - du ti vě - rit až bu - de pro - hlá - ška,

po - věz mně, má mi - lá, kde pak my se se - jdem.
 a tam so - bě dá - me po slad - ký hu - bin - ce.
 my sme si dá - va - li sla - doun - ký hu - bi - čky.
 ne - bu - du ti vě - rit až bu - de pro - hlá - ška.

*) Černý — černé.

5. Až bu - de pro - hlá - ška vtej ve - sel - skej fa - ře,
 6. Tvý - mu bra - tru šva - ře, mat-ce pa - ni - má - mo,
 7. Ru - ce ka - ždý rá - no, se-dum-krát za tej - den,
 8. Ru - ce ka - ždý rá - no, no-hy ka - ždej ve - čer,

ten-krát bu - du ří - kat tvý - mu bra - tru šva - ře,
 bu - du jí lí - bá - vat ru - ce ka - ždý rá - no,
 a - by ka - ždej vě - děl, že je to ka - ždej den,
 a - by by - lo ko - nec těm fa - leš - nejm ře - čem,

ten-krát bu - du ří - kat tvý - mu bra - tru šva - ře.
 bu - du jí lí - bá - vat ru - ce ka - ždý rá - no.
 a - by ka - ždej vě - děl, že je to ka - ždej den.
 a - by by - lo ko - nec těm fa - leš - nejm ře - čem.

POZN. Zpíval mi Uhliř, starosvat v Kunraticích na Blatech. V Suchdole n. Luž. zpíval mi 1926 dva-octadesáti letý Jakub Kamba, stařec libezené tváře, pro malíře jako stvořené, písni velmi podobného textu, ale s jiným nápěvem. Nápěv srovnej s Blaťákou písni č. 104. (První vydání.)

5. a) Přid, Pepíčku, k nám...

Živě.

The musical score consists of three staves of music. The top staff is for voice and piano, starting with a treble clef, a key signature of one flat, and a 2/4 time signature. The middle staff is for piano. The bottom staff is for piano. The lyrics are written below the vocal line. The vocal line starts with a short rest, followed by a melodic line. The piano accompaniment features eighth-note chords and sixteenth-note patterns. The vocal line continues with a melodic line, and the piano accompaniment provides harmonic support with eighth-note chords. The lyrics are repeated in a call-and-response style between the vocal and piano parts.

1. Přid, Pe - pí - čku, k nám,
 2. Přid, Pe - pí - čku, k nám,
 3. Přid, Pe - pí - čku, k nám,

já tě rá - da mám, já mám po-stel ve-dle dve-ří, na tej se to he-zky le - ží,
 já tě rá - da mám, já mám po-stel u o - kýn - ka, na tej se to he-zky spin-ká,
 já tě rá - da mám, já mám po-stel u kamnovce, na tej mů - že lé-hat kdo chce,

přid, Pe-pí-čku, k nám já tě rá - da mám.
 přid, Pe-pí-čku, k nám já tě rá - da mám.
 přid, Pe-pí-čku, k nám já tě rá - da mám.

POZN. Zpívala mi Kortusová na Staších. Starý Holický v Novosedlech zpíval mi na nápěv téměř to-tožný: „Až ty pudeš k nám, nechodívej sám; vem si sebou kamaráda, kerýho bych měla ráda, pravdu povídám, pravdu povídám.“

b) Nechoj tam...
(Varianta.)

Tanec obkročák.

mf

Nechoj tam, poj se mnou,

f

já mám po-stel ve-dle dve-ří, ne-choj tam, poj se mnou, já mám po-stel

mp

u-stla-nou; já mám po-stel ve-dle dve-ří, na tej se to hez-ky le-ží,

mf

ne-choj tam, poj se mnou, já mám po-stel u-stla-nou.

POZN. Zapsal jsem někde na Šumavě, tuším že u Janoudů v Jaroškově.

6. a) Na Dalekých v černym lese...

Mírně.

1. Na Da - le - kých v čer - nym le - se,
 2. Při - šel jest kní my - sli - ve - ček,
 3. Než bych já ti vě - nec da - la,
 4. Za - vo - lej si tře - ba šest - krát,

na Da - le - kých*) v čer - nym le - se, pa - nen - ka tam trá - vu se - če,
 při - šel jest kní my - sli - ve - ček, žá - dal jest ji o vě - ne - ček,
 než bych já ti vě - nec da - la, radš bych tři - krát za - vo - la - la,
 za - vo - lej si tře - ba šest - krát, ne - u - sly - sí tě a - ni pták,

pa - nen - ka tam trá - vu se - če.
 žá - dal jest ji o vě - ne - ček.
 radš bych tři - krát za - vo - la - la.
 ne - u - sly - sí tě a - ni pták.

*) Jsou tu míněny lesní reviry Velký Daleký a Malý Daleký, blíže obce Mláky na Třeboňsku.

5. Dyž ponejprv zavolala,
mladší sestra ji slyšela.
8. Dyž do háječka přijeli,
myslivečka natrefili.
11. kerá v noci houkávala,
starým lidem spát nedala.
6. Zle, bratříčku, zle je s námi,
naše sestra volá v háji.
9. Cos udělal, myslivečku,
že máš krvavou flintičku?
12. To nebyla holubička,
to byla naše sestřička.
7. Kširuj, bratře, kširuj koně,
pojedeme tam do háje.
10. Zastřelil sem holubičku,
v Šafářovic okenečku,
13. Vaše sestra leží v jámě,
to nedaleko od stráně.

Obměna z prvního vydání Blaťáckých písni:

5. Než bych já ti věnec dala,
rač bych třikrát zavolala.
8. Mladší bratr to uslyšel,
staršimu to povíděl šel.
11. Zapřahejte koně vraný,
pojedem do háje pro ni.
14. Co tu děláš, myslivečku,
že máš od krve flintičku?
17. Naše sestra zastřelená,
ta je v listí obalená.
6. Zavolej si třebas pětkrát,
neuslyši tě ani pták.
9. Zle je bratře, zle je s námi,
sestra naše volá v háji.
12. Když do háječku přijeli,
sestřičku tam neviděli.
15. Zastřelil sem holubičku,
v řenkyřovic okenečku.
18. Naše sestra zastřelená,
pod javorem zakopaná.
7. Když po třetí zavolala,
obora se rozléhala.
10. Kdyby se tam dobré měla,
ona by nás nevolala.
13. Spatřili tam myslivečka,
to lesního mládenečka.
16. To nebyla holubička,
to byla naše Ančička.
19. Vzala zkázu od myslivce,
od falešného milence.

POZN. V předmluvě „Na Krávovně“ vypravuji, jak mi kdosi v Mláce (r. 1925) zpíval tuto písni a jak tvrdil (a s ním i ostatní), že byla složena jako upomínka na vraždu, která se tu stala před dávnými lety v lese Dalekým. O tom lze důvodně pochybovat, neboť písni ta je v obměnách hojně rozšířena. Již r. 1896 zpívali mi ji Jan Dvořák ve Zlukově a Matěj Dvořák, říd. uč. v Horusicích. Erben má dvě slovní obměny s jiným náplavem (3. vyd. str. 536–537). První počíná „V Černovicích v hustém lese...“ druhá „V černém lese na pasece...“ Ve sbirce Slavie jsou čtyři obměny (bez náplavu) II, 125–130. V Michalově na Šumavě slyšel jsem ji u Smolníků r. 1920 a docela s jiným náplavem a ve dvou různých obměnách.—V prvním vydání Blaťáckých písni je obsažena pod začátkem „V tom piseckém černém lese...“ (Ve Zlukově říkají jisté části poli „Na pískách“; odtud „písecký“ černý les.)

b) Kancalářské fousatej...

(Taneční.)

Mírně. (Scherzando.)

mp

Kan - ca - lář - skej fou - sa - tej,

mf

fou - sa - tej, fou - sa - tej, dyž ne - kou - píš ne-chma - tej,

ne-chma - tej. „A já sem to ne - vě - děl, ne - vě - děl,

ne - vě - děl, až tys mi to po - vě - děl, po - vě - děl.“

POZN. Z okolí Protivína. Matka odb. uč. R. Zálohy v Táboře ji slýchala a naučila se jí asi r. 1858. Zpíval mi R. Záloha.

7. Nevěděla ani...

Velmi mírně.

p — *mp* —
Ne-vě-dě-la a-ni ja-kou má suk-ni vy-ší-va-nou

p — *mf* — *poco rit.*
s kraj-ka-ma, ne-vě-dě-la a-ni ja-kou má suk-ni vy-ší-va-nou

poco rit.
pp — *mp* —
skraj-ka-ma. Až pak jednou ve-čer na lá-vce rozmlouva-li spo-lu

o lásce, tu se do-vě-dě-la ja-kou má sukni vy-ši-va-nous krajkama.

POZN. Píseň tato, kdysi známá, přichází na jihu a Šumavě už jen v troskách, jak v nápěvu, tak i slovech. Variantu o několika slohách hodně poťouchlého obsahu zpívala mi stará Voldřichová u Smolníků v Michalově.

8. Každej se mě ptá...

Mírně.

Každej se mě ptá, kde je že na má.

Živě.

O - na šla do Pra - hy pro - dá - vat ka - pou - ny; ka - pou - ny pro - dá,

18

Mírně. Živě.

pe-ní - ze mně dá. A já sem mu-ží - ček mar-no-trat-ný,
mně ne-jou pe-ní - ze kór nic platný; so-tva je do-sta-nu, hned je vy-dám,
po - tom zas kou - ká - vám jak tu - li - pán.

POZN. Z Kestřan u Písku. Z písni matky odb.učitele R. Zálohy v Táboře.
Zpíval mi její syn, odb.učitel.

9. Ach škoda, přeškoda...

(Vojenská.)

Mírně rázným pohybem.

mp

1. Ach ško-da, pře - ško-da, my - ho vě - ku mla - dý - ho, kdyj sem kvám
 2. Už ne tak ne - mno-ho, ne - ní nic do to - ho, už je ko - nec
 3. Avtom Ho - lo - mou-ci, na ver - bo - vním pla - ci, tam sou nás na -
 4. Ma - sí - ru - jem rá - no, je - ště ne - sví - ta - lo, má pa - nen - ka
 5. Nic na zem ne - pa - dej, a - ni ne - o - mdlí - vej, nic ti to

ce - stu šla - pal, kdy - bych já to byl vě - děl, ně - kdo mně to
 na - sí lás - ce, a já vím, co u - dě - lám, já vel - kou fu -
 ver - bo - va - li, ver - bu - jou tam dra - gou - ni, ma - jí ša - ty
 ven - ku stá - la, o - na, jak mě spa - tri - la, ša - vli blejskat
 plat - ný nej - ni, proč si za mnou cho - di - la, dyj si o tom

po - vě - děl, byl bych rač do - ma zvo - stal.
 ri - ji mám: pů - jdu do Ho - lo - mou - ce.
 čer - ve - ný, ktěm sou nás na - ver - bo - va - li.
 vi - dě - la pad - la na zem a o - mdle - la.
 vě - dě - la, že sem na - ver - bo - va - ný.

POZN. Zpíval mi Gustav Machoň ve Veselí nad Lužnicí.

10. Pozdraven bud, kříži svatý...

Mírně.

*) Píseň tato zpívala se na Stařích při „letní pobožnosti“, o niž jsem se již při písni č. 33—II zmínil. Před sedmdesáti lety konala se tato pobožnost takto: Po májové svatojanské pobožnosti (*svatojanském požehnání*) nastaly každovečerní pobožnosti ve starém kostelíčku na hřbitově stachovském, a lid si je vykonával sám, bez kněze. Byly to pobožnosti prosebné za úrodu „zemskou“ a trvaly až do stachovské pouti (*Nanebevzetí Panny Marie*), nebo také až do žní. Každý pospíchal vodvícer s prací, aby měl do soumraku všechno poděláno i dobytek pospraven. Když bylo všechno hotovo, vyčkávali lidé před staveními, až se objeví starý Pauzal—Hercík. Jakmile zahlédli, že zahybá kolem rohu ze silnice na návsi, všechno hrnulo se do kostela. — Pauzal—Hercík, zámožný sedlák, byl po celém okolí známý zpěvák. Vodíval procesí na Sv. Horu i jiné tehdy četné pouťové slavnosti. Při letní pobožnosti byl hlavní osobou. Zastával jaksi místo kněze a na tom si ovšem nesmírně zakládal. Byl prostřední slabší postavy, poněkud shrbený, čistě vyholené tváře, šedivých vlasů; oděn byl v šerkový oblek: krátké kalhoty, krátkou kazajku s dvěma řadami knoflíků a paušlema na rukávech, vestu nosil červenou, upnutou až po krk, s velikými kovovými knofliky, na hlavě černou čepici (*michlovku*) se střapcem, kolem krku ovinutý černý šátek, nohy ve vysokých vlněných, bílých nebo šedivých punčochách a dřeváčích. — Než Pauzal došel do kostela, byl už tento plničký. Oltář zářil světlem barevných skleněných lampiček. I na zdích bylo jich hojně umístěno. Tehdy byly svíčky na Šumavě ještě vzácné, šetřilo se jimi, proto se svítilo v lampičkách — máslem, které přinášely ženy zdarma a samy také vyráběly potřebné knotty z koudele. Přes četné lampičky bylo v kostele tajuplné přítomí. — Když Pauzal—Hercík vešel, nastalo v kostele posvátné ticho. Jako nějaký patriarcha důstojně ubíral se středem shromážděné zbožné obce k oltáři, kde před obrazem Panny Marie Sedmibolestné poklekl a jal se modlit růženec. Když růženec skončil modlitbou „Zdrávas královno“ následovaly „Litanie“, pak „Anděl Páně“. Na konec se zpívaly písni „Sluničko zašlo“, „Zdráva buď královno“, „Odpocíňte v pokoji“, „Pozdraven buď kříži svatý“. — Pobožnost trvala hodinu. Na cestě z kostela se potom rozprávělo, hlučky postály si chvíli ještě na návsi — pak se šlo spát.

POZN. Zpívala mi Antonie Korálová na Stařích. Ujišťovala mne, že píseň měla jen jednu slohu.

11. Třikrát sem vobešel...

Sousedská.

mp

Tři-krát sem vo - be - sel
Je - ště je - nom je - dnou

mf

mp

ty lu - žen - ský po - le, ni - kdá mně má hla - va ne - bo - le - la;
 dost ma - lou chvil - či - čku, kdy - bych já si mo - hl po - stě - žo - vat;

i - čko už mě bo - lí, když kní ji - nej cho - di, když na mě
 po - tom bych moh ji - ti, ji - nou so - bě vzí - ti, kte - rou by

má mi - lá za - po - mí. - ná.
 mně žá - dnej ne - zbra - čno - val.

POZN. Z Luženic u Domažlic. Mám od Ondřeje Švejnara a Josefa Pelnáře.

12. Zlukovcký kohouti zpívají...

Mírně živým pohybem.

poco rit. *mf a tempo*

zlu-kov- cký
sly-še - ti
šel bych já
však já to

poco rit. *mf a tempo*

ko - hou - ti ty pěk - ně zpí - va - jí, že je až sly - še - ti
do Pra - hy, a zpát - ky a zpát - ky, ne - mů - žu, já cho - dit
tů - ze rád, a - le ne - smím, ne - smím, za - rost - la mně ce - sta
rá - ko - sí po - lá - mu, po - lá - mu, já se k mej pa - nen - ce

poco rit. *mf a tempo*

do Pra - hy, do Pra - hy, do Pra - hy, do Pra - hy.
do va - ší za - hrád - ky, do va - ší za - hrád - ky.
rá - ko - sím, rá - ko - sím, rá - ko - sím, rá - ko - sím.
do - sta - nu, do - sta - nu, do - sta - nu, do - sta - nu.

poco rit. *a tempo* *mp*

POZN. Zpíval mi Gustav Machoň ve Veselí nad Lužnicí.

13.a) Kolem Horsic je pěkná rovinka...

Mírně.

p

*) Horusice u Veselí nad Lužnicí.

POZN. Zpíval mi Gustav Machoň ve Veselí nad Lužnicí. Ještě třetí slohu Machoň zná, zřejmě později přidělanou: „Z Horsic vyhnali slouhu, vovčáka, inčko hledají za něj pasáka; slouha, ten jim troubil zdlohu, vovčák byl jim velké trouba, hloupější než beran.“

b) Počkej, Andulkó...

Rozmarně.

mp

tři le - ta cho-dím; ty mně nic ne - ří - káš, jen za blá - zna
je - li co zto - ho; já se mu-sím že - nit, za - čít ho - spo -
ti - si - ce hle-dal; ty že mu-sím do - stat, chei - li do - ma
já ti to po-vím: ži - ta dva-náct stry - chů, pšen - ce*) vo - sum
a šty - ry sko-pce, kto - mu má - sla hr - nec, ja - ko náš ka -

mě máš, to já do-bře vím; ty mně nic ne - ří - káš,
da - řit, ne-smím čas ma - řit; já se mu-sím že - nit,
zvo - stat, a - bych je hle - dal; ty že mu-sím do - stat,
stry - chů, tři stry - chy hra - chu; ži - ta dva-náct stry - chů,
mno - vec, to - lik na mně chce; kto - mu má - sla hr - nec,

*) Pšence - pšenice

jen za blá - zna mě máš, to já do - bře vím.
 za - čít ho - spo - da - řit, ne - smím čas ma - řit.
 chei - li do - ma zvo - stat, a - bych je hle - dal.
 pšen - ce vo - sum stry - chů, tři stry - chy hra - chu.
 ja - ko nás ka - mno - vec, to - lik na mně chce.

POZN. Zpíval ♀ Innocenc Rendl ve Velharticích. Já ji zapsal od R. Zálohy, odb. uč. v Táboře. Oba předcházející nápěvy srovnej s čís. 47 - III a 38 - V.

14. Ach, má zlatá Běto ...

Mírně.

Ach, má zla - tá Bě - to,
 Mlá - de - ne - čku mla - dý,

za - mr - ze - lo mě to, za - mr - ze - lo mě to na te - be, že si ne - u - mě - la
 po - slech - ní mé ra - dy, ra - dím to - bě: za - nech že - ně - ní, o - že - niš se je - dnou,

„vě - rím v Pá - na Bo - ha“ v no - vo - sed-ským* ko - ste - le.
tvá - ří - čky ti zblednou, krá - sa se ti pro - mě - ní.

Cin - ky, lin - ky, břin - ky,

cin - ky, lin - ky, břin - ky, cin - ky, lin - ky, břin - ky, cin - ky, lin - ky, břin - ky,

cin - ky, lin - ky, břin - ky, cin - ky, lin - ky, břin - ky, cin - ky link, cin - ky, lin - ky, břin - ky,

cin - ky, lin - ky, břin - ky, cin - ky, lin - ky, břin - ky, cink.

* Novosedly - obec mezi Mlákou a Kolencem na Třeboňsku.
POZN. Zpívali mi rolník Liskovec a učitel Mojžiš v Mláce.

15. Záblatí je velká ves...
(Taneční.)

Mírně živě.

Zábla - tí je vel - ká ves, u - trh Ká - či
ka - psu pes; Ká - če plá - če, na - ří - ká, pes jí ska - psou u - tí - ká.
Ne-plač, Ká - če, ne-trap se, pes ti ka - psu při - ne - se;
Ká - če na psa na - ří - ká, že jí ska - psou u - tí - ká.

POZN. Z Kestřan u Písku. Ze zápisů R. Zálohové, vdovy po říd. učiteli, nyní v Táboře. Obec v písni mí-
něná je Velké Záblatí na Vodňansku. Zpíval mi odb. uč. Záloha, syn předešlé.

16. Lidmouse, Krašlouce...

(Taneční.)

Sousedská.

The musical score consists of six staves of music for voice and piano. The vocal part is in soprano range, and the piano part provides harmonic support. The music is in common time, with various key signatures (B-flat major, A major, G major). The vocal line includes lyrics in Czech, such as 'Li-dmou-ce, Kra-šlou-ce ko - lem o -' and 'Můj mi - lej ma - so - pust,'. The piano part features rhythmic patterns and harmonic progressions. The score is divided into sections by vertical bar lines and measures.

POZN. Tuto píseň zpíval František Loužný, majetník gruntu v Zátaví u Písku, jenž se narodil r. 1767 a zemřel r. 1874 ve věku 107 let. Od něho se jí naučila ve svém mládí jeho vnučka R. Zálohová, nyní vdova po říd. uč. v Táboře. Dědeček Loužný ji vypravovával, jak tu píseň tančíval při dudách. Jeho manželka pocházelala z Lidmovic. Lidmovice a Krašlovice jsou obce přifařené do Skočic v okresu vodňanském.

17. Rakouskéj císař Franc...

Mírně živým pohybem.

1. Ra - kou-skej cí - sař Franc¹⁾ po - slal od ar-má-dy
 2. Dal' jest psa - ní je - mu, řka: po - rou - čím to - bě,
 3. Hu - sar to psa-ní vzal, ne - znal vňom pří - či - nu,

je - dno - ho hu - sa - ra ke praj-ský - mu krá - li.
 zej - tra v tu ho - di - nu mu - siš bejt v Ber-lí - ně.
 sed na svý - ho ko - ně, po - spí - chal k Ber-lí - nu.²⁾

4. Když do Berlina vjel
 král na palácu stál,
 jak husara viděl
 hned na něj zavolal.

5. Stůj, počej, mé dítě,
 odkud sem přicházíš,
 u kterého krále,
 neb císaře sloužíš?

6. U krále českého,
 císaře římského,
 on mně psaní napsal,
 abych tě ho dodal.

7. Prajskej král psaní vzal,
 hned rozpečetil ho,
 husar tu před ním stál,
 pohlízel na něho.

8. Když to psaní přečet
 praví: synu milý,
 nesmíš jít ode mě,
 až zkusím tvé sily.

9. Milostivý králi,
 zkrz jakou přičinu
 ráčíš o tom vědět,
 jakou já mám sílu?

10. Já sem voják sprostý,
husar sem rozený,
nejsem nic silnější,
nežli sou ty jiný.
11. Ta tvoje vejmluva
nic ti nepomůže,
nechám sem přivésti
štyry silný muže.
12. Zdali si je troufáš
všecky poraziti,
tak já jakožto král
chci tě obdařiti.
13. Což bych se já jich bál?
basama remtete!
já se jim postavim,
krk mně nevemete.
14. Budu se brániti
do poslední chvíle,
třebas mě to stálo
živobytí moje.
15. Tu na poručení
dva muži na plac šli,
husar se jich nebál,
byl udatný myslí.
16. Hned toho prvního
dolů s koně srazil,
dohonil druhýho,
palaš do něj vrazil.
17. Tu na poručení
šli na plac inší dva,
ty byli silnější,
než ty první oba.
18. Hned tomu třetimu
pravou ruku uřál,
dopadnul štvrtýho,
na ráz mu hlavu stál.
19. Jak to král uviděl
vzal jest ho za ruku,
pilně se vyptával,
a ved ho do purku.
20. Ptám se tě, dítě mé,
kolik má takovejch
tvůj cisař husarů,
jako ty udatnejch?
21. To on jich může mit
jedenkrát sto tisíc
takovejch husarů,
udatnejch ještě víc.
22. Chceš-li ty, mé dítě,
chceš-li tu u mě být,
já jako prajské král
chci tě při dvoře mit.
23. Milostivý králi,
kým sem byl poslaný,
tomu chci sloužiti
do svého skonání.
24. Když nechceš, mé dítě,
na mém dvoře býti,
tak zas můžeš domů
spánembohem jít.
25. Tu máš na památku
stříbrnej groš darem,
aby s pamatoval,
že si mluvil s králem.
26. Milostivý králi,
tohle mi nepatří,
vezmi ty si svůj groš
zas zpátky do kapsy.
27. A to já mám eště
stříbrný tolary,
ty ti můžu půjčit,
milostivý králi!

VYSVĚTLIVKY. [1.] František Lotrinský, manžel Marie Terezie, do r. 1748 německý (*nikoli tedy rakouský*) císař František I., zakladatel habsbursko-lotrinského rodu. [2.] Umělá tato píseň, velebící sílu a odvahu rakouských jezdců a zlehčující pruské vojáky, ba i samého krále, vznikla nesporně v době sedmileté války, po bitvě u Kolina (18. června 1757), ve které Bedřich II., zv. Velký, poražen byl na hlavu rakouským generálem Daunem spojeným se Sasy. Z osmnácti tisíc pěšich a třinácti tisíc jezdců zanechal tu Bedřich celých 14.000 mrtvých, raněných a zajatých, kromě toho 29 praporů a 43 děl. Přišel zde také o slávu své nepřemožitelnosti. V této bitvě rozkřikl se Bedřich II. na váhající svou mladou jízdu pověstným výrokem: „Kerle, wollt ihr denn ewig leben?“ (*Chlapi, chcete věčně žít?*) — V lidu vesnickém udržuje se dosud několik zkazek o památné té bitvě. Frícek prý sledoval zápolení vojsk od hospody „U zlatého slunce“, dodnes stávající při kolinské silnici, a když kterás část jeho armády začala ustupovat, volal prý na pobliže stojící sedláky česky: „Kukajte, kukajte, sedláci, královna vyhrává!“ — Pro nás je bitva u Kolina velepamátná tim, že Bedřich II. po své porážce byl nucen opustit od obléhání Prahy a vyklidit Čechy, jinak by nás byl stihl asi týž osud jako nešastné Slezsko, o které Marie Terezie vedla s Bedřichem sedmiletou válku (1756-63) až posléze ji nezbylo, než vzdát se mírem uzavřeným v Hubertusburgu 15. února 1763 všech nároků na ně. — Po bitvě u Kolina založila Marie Terezie známý nejvyšší vojenský řád, podle ní pojmenovaný. — Václav Řezníček v I. svazku „Naše zlatá matička“ otiskuje slova této písně v jiném znění. Ve vojenském museu v Invalidovně chovají „špalíčkový“ její otisk.

POZN. Zpíval mi Jos. Ševčík, 80letý, (16. 8. 1926) v Majdalenu u Třeboně

18. Panimáma zlá...

Rozmarně.

Pa-ni-má-ma zlá, hez-kou dce-ru
Dy-bych já ji chtěl, já už bych ji
má, di, Pe-píč-ku, na ko-pe-ček, po-modli se rů-že-ne-ček,
měl, o-na rá-da ka-fe pi-je, cu-kr, man-dle při-ku-su-je,
o-na ti ji dá, o-na ti ji dá.
já bych ji pro-klel, já bych ji pro-klel.

POZN. Slova mám ze Stachů na Šumavě, nápěv zpívala Krlínová v Hartmanicích na Blatech učiteli Rödlovi z Týna n. Vltavou.

19. Když já přijdu do hospody...

Menuet.

Když já při-jdu do ho-spo-dy

zro-vna do ko-la: kdy-bych pro-tě ktan-ci ne-shel stát-bys mu-se-

la; lec-kdes v kou-tě u la-vi-ce če-ka-la bys na mlá-den-ce,

tak ja-ko ji-ná pan-na fa-leš-ná stát-bys mu-se-la.

POZN. Zpíval družba Jos. Wolf z Bohumic učiteli Rödlovi v Týně nad Vltavou. U Erbena je slovní varianta bez nápěvu.

20. V Strunkojících na rynku...

Mírným pohybem.

The musical score consists of three staves of music in 2/4 time, key signature of one sharp (F#), and treble clef. The vocal part (top staff) has lyrics in three stanzas. The piano accompaniment (middle and bottom staves) provides harmonic support with various chords and rhythmic patterns. The vocal part begins with a short melodic line before the first stanza starts. The piano parts feature sustained notes and rhythmic patterns that change throughout the piece.

1. V Strun-ko - ji-cích na ryn - ku, ach,
 2. Vo - ví - sek se ze - le - ná, ach,
 3. Já sem pi - vo ne - pi - la, ach,

sil sem já roz - ma-rýn - ku, ach, v Strun-ko - ji-cích na ryn - ku, sil sem já roz -
 má pa - nen - ka je ble - dá, ach, vo - ví - sek se ze - le - ná, má pa - nen - ka
 jen sem s Pe-pí - čkem by - la, ach, za je-dno mi - lo - vá - ní do - sta - la sem

ma-rýn - ku, v Strun-ko - ji-cích na ryn - ku sil sem vo - ves.
 je ble - dá, pro - to že se na - pi - la z má - la pi - va.
 če-pe - ni, do - sta - la sem, do - sta - la, co sem chtě - la.

POZN. Zpivali mi Stanislav Korál na Stašich, Mina Voldřichová tamtéž a starý Holický ve Stříbřecu u Třeboně; tento zpíval mi však variantu textu s jiným nápěvem.

21. Ku Praze je dlouhá míle...

Mírně.

POZN. Z Kestřan u Písku. Zpívala R. Zálohová, vdova po řídicím učiteli, svému synu, odb. učiteli R. Zálohovi v Táboře. Začátek nápěvů srovnej s Blaťáckou písni č. 131. (První vydání.)

22. Pod tím našim okenečkem...

Mírně živým pohybem.

Pod tím našim o - ke-ne - čkem trá - va ze - le - ná,
Ach,můj Bo - že nej-mi-lej - ší, to - hle je ten štěp,

za - la ji tam má pa-nen-ka ce - lá ztrá - pe - ná; dyž tra - vi - čky na - ža - la, ža - lost - ně za -
pod kerým sem se lou - či - la s milým na - po - sled; pryč se od - tud o - de - bral, mě tu smutnou

pla - ka - la, spa - tři - la strom, pod kerým se smilým lou - či - la.
za - ne - chal, mě tu smutnou, zarmoucenou, vža - lo - sti ne - chal.

POZN. Ze zápisu učitele V. Voborníka, kdysi v Dráhově. Zemřel r. 1911 v Praze.

23. a) V černém lese ptáček zpívá...

b) Sedí mjilý u stolečku...

Mírně.

p

a) 1. Včer - ným le - se ptá - ček zpí - vá,
 2. Pojd, můj mji - ly, stý - to stra - ny,
 3. Já sem ža - la do li - bo - sti,
 b) Se - dí mji - ly u sto - le - čku,
 Já sem to - bě věr - ná by - la,

mp

má mji - lá tam trá - vu ží - ná; na - ží - na - la, na - vá -
 po - mož na mě nů - ši trá - vy, „Le - pší trá - va než vo -
 a - bych mě - la trá - vy do - sti, na te - be sem zpo - mí -
 pji - je vo - du z kor - be - lí - čku, a to vo - da pře - va -
 s te - bou sem si svět zka - zi - la, nyn - čko mo - je o - či

mf

za - la, na Pe - pí - čka za - vo - la - la, na - ží - na - la,
 ta - va, projč's má mji - lá to - lik ža - la, le - pší trá - va
 na - la, trá - vy mno - ho sem na - ža - la, na te - be sem
 ře - ná, buď mně mji - lá budě mně věr - ná, a to vo - da
 plá - čou, do - kuď mně je ne - za - tlu - čou, nyn - čko mo - je

A musical score page from Bedřich Smetana's "Na vaza la". The top staff shows a vocal line with lyrics in Czech: "na - vá - za - la, na Pe - pí - čka za - vo - la - la. než vo - ta - va, projc's, má mji - lá, to - lik ža - la." The bottom staff shows a piano accompaniment with various chords and dynamic markings like mp.

POZN. Zpíval mi Fr. Pešek a jiní v Lomnici nad Lužnicí. Slova doplnil mi Jos. Holický, hostinský tamtéž.

24. Stroj se už, nevěsto...

(Svatého)

Mírně živým pohybem.

poco rit.

na-všti-vit ve - le - bný - ho pá - na, ve - le - bný - ho pá - na.
nej-del - ší žá-dnej ne - roz - vá - že, žá-dnej ne - roz - vá - že.
ma - ti - čky po - že - hná - ní by - lo, po - že - hná - ní by - lo.
ma - ti - čka ma - li - čkou cho - va - la, ma - li - čkou cho - va - la.

5. Ach Bo-že, Pře-bo-že, kde je je - jí hla - va,
6. Ma - ti - čka tvá le - ží pod tou čer - nou hru - dou,
7. Ach Bo-že, Pře-bo-že, kde je můj ta - tí - ček,
8. Ach Bo-že, Pře-bo-že, kde je má ma - ti - čka,

a - by mně na - po - sled, a - te - be, u - bo - hou,
už na něm vy - rů - stá, už na ní vy - rost - la,

a - by mně na - po - sled po - že - hná - ní da - la, po - že - hná - ní da - la.
a - te - be, u - bo - hou, li - dé u - ti - sku - jou, li - dé u - ti - sku - jou.
už na něm vy - rů - stá ze - le - nej trá - vni - ček, ze - le - nej trá - vni - ček.
už na ní vy - rost - la ze - le - ná tra - vi - čka, ze - le - ná tra - vi - čka.

POZN. Zpívala mi Rozalie Konrádová, kovářka ve Stříbřecu u Třeboně.

25. Tuhle, tuhle, tuhle sem...

(Taneční.)

Polka.

mp

Tu - hle, tu - hle,

p

tu - hle sem, če - kám na tě za le - sem, ty ne - jdeš,

ty ne - jdeš, sr - dí - čko mo - je. Je - stli ty si

mě ve-meš, ty to se mnou po-pad-neš; co já mám,
to ti dám, mám to v mé tru-hle: mám tam dvě, tři
ho-mol-ky, tro-chu mou-ky na vdol-ky, o-pál-ku
pa-zde-ří a dvě pe-rout-ky.

POZN. Zpíval ♫ Innocenc Rendl ve Velharticích. Podle sdělení odb.uč. R. Zálohy v Táboře.
Srovnej s textem písni „Máma mně zkázala...“ č.38-III.

26. Maminka se starala...

Mírně.

p

poco rit.

poco rit.

a tempo

a tempo

poco rit.

a tempo

já do Vod-řan, ve - zme si mě sva - tý Jan.¹⁾ Ty vod-řan - ský
mě v pe - ři - ny z ka-me - ní a ze hlí - ny. Když se hlí - na
ta - tím - ko - va ja - ko rá - na vra - ho - va, kaž - dá sl - za

poco rit.

a tempo

hrbi - to - ve, lú - žko mé jsi ho - to - vé, běž, drů - ži - čko,
sy - pa - la, hru - da na mě pa - da - la, u - sly - še - la
mat - či - na srd - ce no - žem pro - tí - ná, je - nom sl - zy

poco rit.

lú - žko u - stlat, mé hla - vi - čce chce se spát.
jsem ze spa - ní ry - dá - ní²⁾ a vzly - ká - ní.
drů - ži - ček jsou ja - ko jar - ní de - stí - ček.

poco rit.

VYSVĚTLIVKY. [1.] Sv. Jan Křtitel, patron hřbitovního kostelíka vodňanského.

[2.] Rydání - pláč se vzdechy, lkání. [3.] Stonání - sténání.

POZN. Píseň Marjánky Krejzouc z Holečkových „Našich“, kniha II. Zpíval mi sám mistr Jos. Holeček. Ne-
ní to však píseň lidová. Vznikla spíše v rodině Holečkové memorováním jihočeského textu s nápisem jinoslovan -
ským. Píseň stojí však za to, aby byla v rámci tohoto díla zachována.

27. V tej naší malej zahrádce ...

Rozmarně.

p

1. V tej na - ší ma - lej
 2. O, ty ci - kán - ko
 3. Dás - lí mně krej - car,
 4. Já bych nej - rad - ši

za-hrád-ce, rum-pum-pum, da - la si há - dat ci - kán - ce, rum-pum-pum,
 roz - mi - lá, rum-pum-pum, u - há - dni ty mně man - že - la, rum-pum-pum,
 ne - bo dva, rum-pum-pum, u - há - dnu já ti man - že - la, rum-pum-pum,
 ha - ví - ře, rum-pum-pum, ten mně vy - dě - lá pe -ní - ze, rum-pum-pum,

v tej na - ší ma - lej za-hrád-ce, rum-pum-pum, da - la si há - dat
 o, ty ci - kán - ko roz - mi - lá, rum-pum-pum, u - há - dni ty mně
 dás - lí mně krej - car ne - bo dva, rum-pum-pum, u - há - dnu já ti
 já bych nej - rad - ši ha - ví - ře, rum-pum-pum, ten mně vy - dě - lá

ci - kán - ce, pum - pum.
 man - že - la, pum - pum.
 man - že - la, pum - pum.
 pe - ní - ze, pum - pum.

mp

5. V so - bo - tu shrá - bne vej - pla - tu, rum-pum-pum, při - ne - se kap - su du - ká - tů,
 6. On je tu na stůl vy - sy - pe, rum-pum-pum, že - na se k ně - mu při - sy - pe,
 7. O, ty můj zla - tej mu - ží - čku, rum-pum-pum, já ti dám slad - kou hu - bi - čku,
 8. V pondě - lí muž chce na ta - bák, rum-pum-pum, že - na mu stří - há na ka - bát,
 9. Ho - ní ho z kou - ta do kou - ta, rum-pum-pum, ja - ko když chy - tá ko - hou - ta,

p

rum-pum-pum, v so - bo - tu shrá - bne vej - pla - tu, rum-pum-pum, při - ne - se kap - su
 rum-pum-pum, on je tu na stůl vy - sy - pe, rum-pum-pum, že - na se k ně - mu
 rum-pum-pum, o, ty můj zla - tej mu - ží - čku, rum-pum-pum, já ti dám slad - kou
 rum-pum-pum, v pondě - lí muž chce na ta - bák, rum-pum-pum, že - na mu stří - há
 rum-pum-pum, ho - ní ho z kou - ta do kou - ta, rum-pum-pum, ja - ko když chy - tá

p

du - ká - tú, pum - pum.
 při - sy - pe, pum - pum.
 hu - bi - čku, pum - pum.
 na - ka - bát, pum - pum.
 ko - hou - ta, pum - pum.

POZN. Zpívali mi při dračkách u Žižků na Stařích. Podle Machoně zpívala prý se tato písni i na Blatech. Slova snad nejsou úplná. Písni je mi podezřelá proto, že se značně uchyluje od slohu jihočeských písni.

28. Šel kantor s kantorkou...

(Zavíjenská.)

Mírným pohybem.

Milným polybem. *mp* zcela malíčko rit.

Šel kan-tor s kan-tor-kou na špa - cír,
mp *p* zcela malíčko rit.

a tempo zcela malíčko rit.

a - by ji tam a - be - ce - du na - u - čil. Á bé cé dé
a tempo zcela malíčko rit.

rit. *pp a tempo*

ef i ká: zlá - ma - la se kan - to - ro - vi ra - fi - -
rit. *pp a tempo*
ka, zlá - ma - la se kan - to - ro - vi ra - fi - ra - fi - ka!

POZN. Zpívala mi „Barka“ na Stařích. Též u Slámů v Oubyslavi jsem ji slyšel.

29. Když sem šel za pannou...

(Taneční.)

Rozmarně.

mp
Když sem šel za pan-nou,
Pan - tá - to nech - te mě,

f *poco rit.* *p a tempo*

pan-tá - ta šel za mnou, měl se - bou ka - ra - báč pod ha - le - nou,
 já my-slím u - pří-mně, já my-slím u - pří-mně sva - ší ce - rou,

měl se - bou ka - ra - báč pod ha - le - nou.
 já my-slím u - pří-mně sva - ší ce - rou.

poco rit.

POZN. Zpíval mi učitel Mojžíš ve Mláce u Třeboně. Je prý to „řečický rejdrovák.“

30. Tam na těch borkovckejch lukách...

Mírně.

1. Tam na těch bor-kov-ckejch lu - kách,
2. Že - žu - li - čka ku - ká „ku - ku“,
3. Po - dej ty mně ru - ce vo - bě,

sly - šel sem že - žul-ku ku - kat; že - žu - li - čka*) za - ku - ka - la,
 po-dej mně, Marjánko, ru - ku; po-dej ru - ku, po-dej pra - vou,
 že ne - budem patřit k so - bě, a - ni za rok, za dvě le - ta,

má pa-nen-ka za-pla - ka - la, má pa-nen-ka za-pla - ka - la.
 za - rů - stá mně cesta tra - vou, za - rů - stá mně cesta tra - vou.
 a - ni do sko-ná-ní svě - ta, a - ni do sko-ná-ní svě - ta.

*) Na Blatech říkají též „kukalička.“
POZN. Zpíval mi Gustav Machoň ve Veselí nad Lužnicí.

31. U Třeboně na vršíčku...

Mírně živě.

U Tre - bo - ně na vr - ší - čku
 Můj kůň vra - ný, o - sed - la - ný,

štý - ry mu - zi - ky hra - jí, tan - cu - je tam má pa - nen - ka se ze - le - nou
 na řom pan - tle ze - le - ná, po - dí - vej se, má pa - nen - ko, kte - rak mi to

li - vra - jí. Tan - cuj, tan - cuj, má pa - nen - ko, na mě se ne - o - hlí - žej,
 vy - pa - dá; můj ko - ní - ček, ja - ko ptá - ček, pře - šla - pu - je vše - li - jak,

já sem do - stal vče - ra psa - ní, že tě mi - lu - je ji - nej.
 ško - da je tě, má pa - nen - ko, že tě mu-sím za - ne-chat.

POZN. Ze zápisů učitele Fr. Voborníka, kdysi v Dráhově na Blatech, jenž mi byl svého času pomocníkem.

32. Naše panimáma...

Mírně.

Musical score for voice and piano, 2/4 time, key signature of one sharp. The vocal part starts with a rest followed by a melodic line. The piano accompaniment begins with a sustained chord. The vocal part continues with three lines of lyrics. The piano part features harmonic changes and rhythmic patterns. The vocal part ends with a melodic line, followed by the piano part concluding with a final chord.

1. Na - še pa - ni - má - ma
 2. Pa - ni - má - mo dra - há,
 3. Pan - tá - ta po - ví - dal,

va - dí se od rá - na, že sem by - la s mým Pe - pí - čkem
 vždyť už sem dost sta - rá, proč pak vy mně zbra - řu - je - te,
 že když on vás chtí - val, ta - ky svá - mi na za - hrád - ce

na za-hrád - ce sa - ma, na za-hrád - ce sa - ma.
 a - bych já se vda - la, a - bych já se vda - la?
 nej - rač sám pro - dlí - val, nej - rač sám pro - dlí - val.

POZN. Zpíval mi Gustav Machoň ve Veselí nad Lužnicí. Slýchával ji před léty také od invalidy z r. 1848, jednonohého Matouše Popelky v Žišově, jenž byl nejen zpěvák, ale i dobrý houslista.

33. Když jest Pánbůh vznešený, svět stvořil...

Mírně.

mp

1. Když jest Pán - bůh vzne - še - ný, svět stvo - řil
 3. Tu se po - čne A - dam u - smí - va - ti;
 5. Tu se A - dam z ži - vé - ho sna bu - dí,

a v něm vše - cko u - ži - te - čné zje - vil, tak v něm pře - krá - sný ráj
 „Chceš - li, Pa - ne, mů - žeš mi ji dá - ti; ja - ké vy - ra - že - ní
 krá - snou E - vu před se - bou stát vi - dí, žal nad ztrá - tou že - bry

po - sta - vil, a - by nad ním A-dam pá-nem byl.
 ta - dy mám, když u - pro-střed rá - je sto-jím sám?“
 so - tva má, krá-sná E - va se mu lí - bi - la.

mp

2. A - da - mo - vi by - la dlou - há chví - le, při - šel k ně - mu
 4. Na A - da - ma Pán - bůh spa - ní se - slal, a když u - snul,
 6. Hned se E - va na A - da - ma smě - je, Bůh mu še - ptá,

Bůh a pra - vil mi - le: „Ne - ní do - bře, by byl člo - věk sám,
 že - bru jest mu vy - řal; než si A - adam vše - cko ro - zlo - žil,
 jest - li se ra - du - je? „Pa - ne, vem mi vše - cky že - bry ven,

chceš - li, já ti krá - snou E - vu dám.“
 Pán - bůh krá - snou E - vu vy - tvo - řil.
 stvoř mi, Bo - že, sa - mé E - vy jen!“

POZN. Písň umělá neznámého původu. Zapsal jsem ji už r. 1922 v Pošumaví. Při mé poslední návštěvě ve Veseli řekl mi však Machoň, že podobnou slyšel nedávno zpívat o svatbě na Blatech.

34. Dyndej se, pytlíčku, dyndej...
(Taneční.)

Mírným pohybem.

The musical score consists of three staves of music for voice and piano. The top staff shows a vocal line with lyrics in three groups: 'a) Dyn - dej *) se, py - tlí - čku, dyn - dej,' 'b) Vem ty si mě ne - bo, ne - vem,' and 'c) Po - věz ty mně, ha - dro - ple - te,' all set to a 3/4 time signature. The middle staff shows a piano accompaniment with bass and treble clefs, featuring eighth-note patterns and dynamic markings like *p* and *mp*. The bottom staff continues the piano accompaniment. The lyrics are integrated into the vocal line, with some words appearing on both the top and middle staves. The vocal line includes eighth-note patterns and rests.

a) Dyn - dej *) se, py - tlí - čku, dyn - dej,
b) Vem ty si mě ne - bo, ne - vem,
c) Po - věz ty mně, ha - dro - ple - te,

kde ja - kej grej - cá - rek vyn - dej; dyn - dal se py - tlí - ček,
já mám ka - bát je - nom je - den, už je tří - krát o - bra -
je - sli to - pol vzi - mě kvě - te. „To - pol kvě - te vzi - mě,

dyn - dal, kde ja - kej grej - cá - rek vyn - dal.
ce - ný, e - ště ne - ní za - pla - ce - ný.
v le - tě, a - bys vě - děl, ha - dro - ple - te!“

The musical score consists of three staves of music for piano. The top staff contains four empty measures. The middle staff begins with a dynamic marking 'mf'. It features a series of eighth-note chords, each consisting of two notes. The bottom staff continues this harmonic pattern with eighth-note chords. The music is in common time and uses a treble clef.

^{*)} Dynda - houpačka. Dyndat - škemrat.

Dyndáček - pytlík připevněný na konci dlouhé hole a opatřený zvonečkem. Sloužil kostelníkům ke sbíráni milodarů při bohoslužbách.

POZN. Zpíval mi rodák klatovský Rudolf Cibulka, nyní člen sboru Nár. div. v Praze, jenž ji slyšel před čtyřiceti lety v Klatovech při veselce. Vyslovoval však měkce „dinděj“ a podle sdělení došlých mne z Klatov, je to lokálně správné.

35. Když sem já šel včera ráno...

Vesele a rázně.

Vesele a rázně. *mf*

Když sem já šel vče-ra rá-no z Pro-ti-ví-na,
Když sem já šel vče-ra rá-no od Na-nyn-ky,

mp *mf*

vy-rost-la mně za klo-bou-kem roz-ma-rý-na; roz-ma-rý-na bí-le
cin-ka-ly mně pod bo-ta-ma pod-ko-vin-ky; cin-ky, lin-ky, pod-ko-

p

kve-te, když sem já šel vče-ra rá-no od děv-če-te.
vin-ky, když sem já šel vče-ra rá-no od Na-nyn-ky.

POZN. Ze Štětic u Protivína. Ze zápisů R. Zálohové, vdovy po říd. učiteli, nyní v Táboře. Zpíval mi její syn.

36. a) O hřebíčku zahradnický...
 b) Začala mně má panenka...

Mírně.

p ————— *mp* —————

a) O hře-bí-čku za-hra-dni-cký,*
 b) Za-ča-la mně má pa-nen-ka,

o rů-zí-čko vo-ná-vá,
 za-ča-la mně tru-co-vat,
 ke-rak na tě za-po-me-nu,
 že sem u ní tej-den ne-byly,

dyž mi to nej-ni mo-žná.
 ne chtě la mi noc leh-dát.
 Za-po-me-nu-li jen
 Tru-cuj, tru-cuj má pa-

*) Hřebíček - karafiát, hvozdík.

je - dnou, zas mně li - dé zpo-me - nou, žes bej - va - la u - pří -
nen - ko, jak se ti ten truc ho - dí, ke - rý-hos nej - ra - či

mněj - ší, dyž sem cho - dil za te - bou,
mě - la, ten už o tě ne - sto - jí.

c) Jen sem přešel troje hory...

1. Jen sem pře-šel tro - je ho - ry, mi - lá na mě vo - la - la:
3. Van-druj,van-druj můj Pe - lí - čku, já po - van-dru - ju s te - bou,
5. Je - dna ses-trá je fa - leš - ná, dru-há mě ne - ná - vi - dí,

„y čom pak sem tě, můj Je - ní - čku,
 ro - di - če mám na hřbi - to - vě,
 a ta - ky sem po - mlu - ve - ná,
 včom sem tě roz - hně - va - la?“
 ty mně brá-nit ne - bu - dou.
 to od do-má - cích li - dí.

2. Roz-hně - va - la si mě tu - ze,
 4. Svo - je ses - try mám ve služ - bě,
 víc mě hně - vat ne - bu - deš,
 ty mně brá - nit ne - bu - dou,

a já od-sud po - van - dru - ju,
 ty mně dy - cky ří - ká - va - ly,
 ty tu sa - ma zů - sta - neš,
 že se mnou bejt ne - mů - žou.

POZN. Zpíval mi Václav Škarda v Novosedlech u Třeboně.

37. Čí pak sou to pole...

Mírně.

1. Čí pak sou to po - le, po - le ne-zvo-ra-
 2. Šty - ry ko - ně vra - né a pá - té hří-bát-
 3. Proč pak mně to ne - seš, když mně to ne - pa-

né? pa - se tam Pe - pí - ček, pa - se tam Pe - pí - ček šty - ry ko - ně vra-
 ko, při - ne - sla mu mi - lá, při - ne - sla mu mi - lá v ná - ru - čí dě - fát -
 tří, cho - di - li za te - bou, cho - di - li za te - bou ho - ši e - ště jin -

né, pa - se tam Pe - pí - ček, pa - se tam Pe - pí - ček, šty - ry ko - ně vra-
 ko, při - ne - sla mu mi - lá, při - ne - sla mu mi - lá v ná - ru - čí dě - fát -
 ší, cho - di - li za te - bou, cho - di - li za te - bou ho - ši e - ště jin -

né.
 ko.
 ší.
 4. Ne - svá-děj to na mě,
 5. Kdy - by ty si sá - zel
 6. Kdy - by ty si sá - zel

já ti to o-pla - tím,
 co na mí - ru ži - ta,
 co pí - sku drobné - ho,

du - bo - vej sto - le - ček, du - bo - vej sto - le - ček, du - ká - ty po - sá - zím,
 ty mně ne - za - pla - tiš, ty mně ne - za - pla - tiš, co sem by - la bi - ta,
 ty mně ne - za - pla - tiš, ty mně ne - za - pla - tiš, věn - ce ze - le - né - ho,

POZN. Zpíval mi Stanislav Korál na Staších. Je prý to píseň z Hodonína u Stachů.

38. Ty zabrancký panenky...

Vesele.

1. Ty za - bran - cký¹⁾ pa - né - ky,
2. Já sem je - dnou při - šel k ní,
3. Já sem si po - stě - žo - val,
4. Já do se - na ne - pu - du,

to sou pě - kný fi - flen - ky, o - ny do - ma lí - haj vse - ně,
o - na le - že - la v se - ně, no - hy mě - la za - to - če - ný
že je mi vel - ká zi - ma, a o - na mi po - ví - da - la:
na - ši by se mně smá - li, že sem při - nes ko - pu²⁾ se - na

že ne - ma - jí pe - řin - ky, o - ny do - ma lí - haj vse - ně,
vroz - tr - ha - ný zá - stě - ře, no - hy mě - la za - to - če - ný,
za - vr - tej se do se - na, a o - na mi po - ví - da - la:
na ka - bá - tě od pan - ny, že sem při - nes ko - pu se - na

že ne - ma - jí pe - řin - ky.
vroz - tr - ha - ný zá - stě - ře.
za - vr - tej se do se - na.
na ka - bá - tě od pan - ny.

VYSVĚTLIVKY: [1] Jméno blatské obce jsem nahradil jménem smyšleným.

[2] Kopa - kupa sena.

POZN. Zpíval mi Semrád v Soběslavi.

39. V dolině je hezká mlnářka...

Mírně živým pohybem. *mp*

V do - li - ně je he - zká ml - ná - řka,
Kdo chce ml - ná - řo - vou ce - ru mít,

me - le se tam pě - kná vej - ra - žka;
mu - si u - mět vše - cko, jak by fik:
at 'de vo - da ne - bo ne - jde,
se - kat pa - lec²⁾ bez se - ky - ky,

po - rád se tam pě - kně me - le, až se vo - třá - sá za - ná - ška,¹⁾
 by ne - by - lo tře - ba pi - lky, mu - si znát vše - cko jak by fík,

mp

af' de vo - da ne - bo ne - jde, po - rád se tam pě - kně me - le,
 se kat pa - lec bez se - kyr - ky, by ne - by - lo tře - ba pi - lky,

až se vo - třá - sá za - ná - ška.
 mu - si znát vše - cko jak by fík.

VYSVĚTLIVKY: 1. Zanáška—koš, z něhož jde obili na mlýnské kameny. 2. Palec, palce—zuby na okolku mlýnského kola.

POZN. Z Dobeve u Písku. Ze zápisů R. Zálohové, vdovy po říd. učiteli, nyní v Táboře. Zpíval mi její syn.

40. Oře-ořešina...

Rozmarně.

mp

1. O - ře - o - ře - ři - na, do - le
 2. Jak ne-mám o - te-vít, když on
 3. Když mu mám o - tví - rat, mu - sím
 4. Do půl-no - ci stá - la, do po -

je dě-di-na, má-ti-čka pra-vi - la, bych ho ne-pu-sti - la, má-ti-čka
 pěkně pro-sí: o - te-vři, má mi - lá, po - ví - me si co - si, o - te-vři,
 o-tví - ra - ti, a - bych ne - mu-se - la do půl - no-ci stá - ti, a - bych ne -
 ledne spa-la, o - na se mi - lé - ho ve - čer ne-dočka - la, o - na se

pra - vi - la, bych ho ne - pu - sti - la.
 má mi - lá, po - ví - me si co - si.
 mu - se - la do půl - no-ci stá - ti.
 mi - lé - ho ve - čer ne - dočka - la.

POZN. Zpívala mi Polatová ve Zdíkově.

41. Jakej já sem velkej blázen...

(Tanečně.)

Polka.

The musical score consists of three staves of music in 2/4 time, key signature of one flat. The top staff is for the soprano voice, the middle staff for the piano accompaniment, and the bottom staff for the bassoon or double bass. The vocal line begins with "Ja - kej já sem vel - kej blá - zen," followed by "že tak hol - ku mi - lu - ju," "že ji po - rád věr - nou lá - sku," and "a u - pří-mnost sli - bu - ju; na mou lá - sku nic ne - dá," with melodic eighth-note patterns and dynamic markings like *mp*, *f*, *p*, and *mf*.

nic ne - dá, je - nom se mnou po - hr - dá,
po - hr - dá; kou - pil sem jí štof na ša - ty,
ko - sto - val mě šty - ry zla - ty, je - den den ho no - si - la,
dru - hej den ho pro - pi - la.

POZN. Z Kestřan u Písku. Ze zápisů R. Zálohové, vdovy po říd. uč. v Táboře; zpíval mi její syn.

42. Všichni sou v sednici...

(Svatební.)

Mírně živě.

mp

1. Vši - chni sou v se -
2. O - te - vři, má
3. Já jí dal slo -

rit.

dni - ci ve - se - lí, ve - se - lí, ma mi - lá v ko - mo - ře plá -
mi - lá, o - kén - ko, o - kén - ko, o - te - vři, má mi - lá, dvé -
ví - čko ku - la - tý, ku - la - tý, o - no by - lo ja - ko ta -

rit.

p a tempo

če; jdi, dru - žbo, po dvo - ře, za - kle - pej na dvé - ře, o -
ře; já ti dá m slo - ví - čko, má zla - tá hu - bi - čko, o -
líř; ško - da, hol - ka, te - be, po - té - še - ní mo - je, že

p a tempo

na ti o - te - vře pře - ce.
no ti do srd - ce vle - ze.
ka - ždý - mu chla-pci vě - říš.

POZN. Z Luženic u Domažlic. Mám od řídicího uč. Ondř. Švejnara a Jos. Pelnáře.

43. a) Na střebonckym zámku... b) Měltě chalupník...
c) Náš rychtář má pěkný koně... d) My sme hoši...
(*Přes ouvratě.*) *)

Volně.

a) Na stře-bon-ckym zám-ku chy - ti - li ci - kán-ku -

(*mluví se*)

vy-sko-či-la jim ko-by-la z chomou-tu, hót, ééééé!

Sousedská.

mf

b) Měl - tě cha-lup-ník ko-by - lu bí - lou, u-krad-li mu ji ze chlí - va dí - rou,

ritard.

a von si kou-pil ko-by - lu ji - nou, a - le zas bí - lou.

ritard.

Polka.

mp

c) Náš ry - chtář má pě - kný ko - ně, tři sta rejn - skejch dal bych za ně,

to sou ko - ně se - dla - tý, dal bych za ně tři zla - tý.

d) My sme ho - ši, my sme, tra-dla, mi - lo - va - li by-sme, tra-dla, my mi - lo - vat

ne - smí - me, ma - ší - ro - vat mu - sí - me.

*) Ouvrat je záhon vyoraný napříč celého pole, t. j. záhon táhnoucí se podél všech ostatních pravidelně vyoraných lich. Tedy něco vymykajícího se pravidelnosti. Ouvratěmi zvali venkováné také nepravidelné zpěvy, jimiž pletli nebo mátlí muzikanti. Zpěvák postavil se před muziky, předzpíval jim nápěv nebo složku nápěvů a muzikanti museli po něm opakovat, což se jim při často měnících se rytmech nedářilo. Z toho vznikla mnohdy — k všeobecné veselosti — utěšená kočičina. Takovému zpívání říkali „přes ouvratě“.

POZN. Zpíval mi M. Stach, hostinský v Žišově u Veselí nad Lužnicí. Další dvě slohy doplnil mi starý Holický v Novosedlech u Třeboně. Na poslední nápěv zpívá se též: „Já bych ráda, jen se třesu, ale já tě neponesu, já sem eště moc mladá, bolely by mě záda“.

44. Jede formánek po světě...

Mírně živým pohybem. *mp*

1. Je - de for - má - nek po svě - tě,
 3. Šen - ký - řka či - per - ná by - la,
 5. To ne - ní žá - dná dce - ra má,
 7. Svo - dou se dív - ka vrá - ti - la,

je - de for - má - nek po svě - tě, hle - dá švar - né - ho dě - vče - te,
 šen - ký - řka či - per - ná by - la, ta mu hmed ví - na na - li - la,
 to ne - ní žá - dná dce - rá má, to je jen dív - ka slu - že - bná,
 svo - dou se dív - ka vrá - ti - la, před šen - ký - řku po - sta - vi - la.

hle - dá švar - né - ho dě - vče - te.
 ta mu hmed ví - na na - li - la.
 to je jen dív - ka slu - že - bná.
 před šen - ký - řku po - sta - vi - la.

2. U-hnul se sce - sty na stra - nu, u-hnul se sce - sty
 4. „Šen - ký - řko, he - zkou dce - ru máš, šen - ký - řko, he - zkou
 6. Hned ji po - sla - la pro vo - du, hned ji po - sla - la
 8. Ta - dy má - te va - ši vo - du, ta - dy má - te va -

na stra - nu, při - jel na je - dnu ho - spo - du, při - jel na je - dnu
 dce - ru máš, ko - mu ty jí za že - nu dáš, ko - mu ty jí za
 pro vo - du, sa - ma slou - ži - la for - ma - nu, sa - ma slou - ži - la
 ší vo - du, já u vás slou - žit ne - bu - du, já u vás slou - žit

2. - 23. 24.

ho - spo - du.
 že - nu - dáš?"
 for - ma - nu.
 ne - bu - du.

mp

9. Sedum let u nás sloužila,
nikdy tak pyšná nebyla.
10. „Pověz mi, dívko služebná,
kterak jsi sem se dostala?“
11. „Když jsem já maličká byla,
na písku jsem si hrávala.
12. Formani kolem jezdili,
jablíčka s vozu házeli.
13. Tak dlouho mně je házeli,
až mě do vozu dostali.
14. Když mě do vozu dostali,
na tu hospodu přijeli.
15. Na tu hospodu přijeli,
ale peníze neměli.
16. A když peníze neměli,
víno se mnou zaplatili.“
17. „Pověz mi, dívko služebná,
jaké tvůj otec jméní má?“
18. „Můj otec, ten má stavení
z mramorového kamení.
19. Střechu má zlatem pobitou
a dukátama posetou.
20. Na dvoře domu studnicí,
u ní má zlatou konviči.“
21. „Ty nejsi žádná služebná,
vždyť ty jsi vlastní sestra má.
22. Co jsem se já tě nahledal,
s koně na koně přesedal.
23. Tvůj otec král je uherský,
rodem ze země španělský.
24. K otci už spějme konečně,
budem se těšit společně.“

POZN. Zpívali mi při dračkách u Žižků na Stašich, v prosinci 1922. Písěň u nás snad dosud známá. Vyskytuje se v různých obměnách také u Moravanů, Slováků, Lužičanů i Němců. (Viz *vzdušné varianty u Erbena „Plouli rytíři po brodě“ ... a „Nedaleko Kolína stojí hospoda nová...“*)

45. Vítám já tě...

(Svatobní.)

Mírně živým pohybem.

1. Ví-tám já tě, pan že - ni - chu, po - dá - vám tě pra - vou ru - ku,
2. Při-jdeš do chrá - mu bo - ží - ho, před ol - tář Bo - ha ži - vé - ho,
3. Ve - jdi, druž - bo, do ko - mo - ry, ne - vě - sta na tru - hle se - dí,
4. Jdi, ce - ru - ško, po - pros ot - ce, po - lib no - hy, o - bě ru - ce,
5. Pře-mé - mi - lé ro - di - čo - vé, bra - tři, se - stry a přá - te - lé,

z grun - tu sr - ce, tvo - ji lás - ce, tě ji po - dá - vám:
 tam pří - sa - hu sklá - dat bu - deš, ze sr - ce své - ho;
 o - na so - bě bí - lým šát - kem o - či u - tí - rá,
 po - lib no - hy, o - bě ru - ce, pros po - že - hná - ní:
 pro Pá - na Bo - ha vás pro - sím, ne-o-pou-štěj - te mě:

a - bys do ko - mo-ry ve - šel, ne - vě - stu za ru - či - čku vzel,
 ne-my - sli si, zla-tej chlapče, že je to špás neb le - gra - ce,
 jdi a vem ji za ru - či - čku, a před - ved ji před ma - mi - čku,
 jdi, ce - ru - ško, po - pros ma - tku, po - lib no - hy, pra - vou ru - ku,
 já se svá - mi smu - tně lou - cím, Pá - nu Bo - hu vás po - rou - cím,

na vo - dat - by sní jsi šel.
 to Hon - zí - čku, u - hlí - dáš.
 o - na se sní roz - že - hná.
 žá - dej o po - že - hná - ní.
 ne - za - po - meně - te na mě.

POZN. Z Luženic. Piseň svatební. Drůžička vítá ženicha před domem nevěsty. Mám od říd. Ondř. Švej -
nara a Jos. Pelnáře.

46. a) Nad hájíčkem, nad zeleným...

Mírným pohybem.

1. Nad há-jí-čkem, nad ze-le-ným sví-tí mě-sí-
 2. Já bych z gruntu sr-dce rá-da, jen kdybych smě-
 3. Ne-om-dlí-vej, ne-om-dlí-vej, vždyť ty bu-deš
 ček, pod-má mi-lá, vy-pro-vodě mě přes ten le-sí- ček, cha-chá,
 la, kdy-bych tě do-stat ne-mě-la, hned bych om-dle-la, cha-chá,
 má, vždy-cky mně to sli-bo-va-la pa-ni-má-ma tvá, cha-chá,
 ček, pod-má mi-lá, vy-pro-vodě mě přes ten le-sí- ček.
 kdy-bych tě do-stat ne-mě-la, hned bych om-dle-la.
 vždy-cky mně to sli-bo-va-la pa-ni-má-ma tvá.

b) Co to děláš, má Nanynko...

p

Co to dě - láš, má Na-nyn - ko, v vo - dě stu - de - ny?
Ko - mu ty je, má Na-nyn - ko, ko - mu ty je dáš?

„Vi - ju věn-ce pro mlá-dence, rů - že čer-ve - ny, cha-chá, vi - ju věn-ce
„Je-den to - bě, dru-hý so - bě, tře - tí, u - hlí - dáš, cha-chá, je - den to - bě,
pro mlá-den-ce, rů - že čer-ve - ny.“
dru-hý so - bě, tře - tí, u - hlí - dáš!“

POZN. Zpívala mi Antonie Korálová na Stařích a Kortusova „u Stroblů“ tamtéž.

47. Kam sem to zabloudil...

Mírně živým pohybem.

mp

Kam sem to za-blou-dil? čert mě tam vy - lou - dil
Hej, pa - ne fa - rá - ří, snad se vám po - da - ří

za hol - kou mo - dro - vo - kou; hol - ka mě dřív chtě - la,
ně - jak to sní u - dě - lat; jes - tli to ne - pu - de,

po - tom si zpo - mě - la, že bu - de sta - rou pan - nou,
pak mně nic ne - zbu - de, než - li se na voj - nu dát,

hol-ka mě dřív chtě-la, po-tom si zpo-mě-la, že bu-de sta-rou pan - nou.
jes-tli to ne - pu-de, pak mně nic ne-zbu-de, než-li se na voj-nu dát.

POZN. Od Prachatic. Zpíval mi malíř Láďa Novák, jenž ji slyšel zpívat při tanci a pamatuje se, jak si tanecni pleskali při tom na kolena.

48. Až pojedu na Prahu...

Mírným pohybem.

Až po - je - du na Pra-hu,
Až po - je - du na Ví-deň,

dám si klo-bouk na stra-nu, klo - bou-ček pre-mo - va - ny,
vy-jdi, hol - ka, vy - jdi ven, vy - jdi jen před do - me - ček,

dám si ho na dvě strany.
 já ti dám pář hu - bi - ček.

POZN. Zpíval mi Vojtěch Bohoněk v Libniči u Budějovic.

49. a) Modré oči, proč pláčete...

b) Mějte se dobře v domě tom...

Mírně.

Mo - dré o - či, proč plá - če - te,
Měj - te se do - bře v do - mě tom,

vždyť vy mo - je ne - bu - de - te, ne-bu - de - te a ne-smí - te,
ro - ste tam ja - vo - ro - vej strom, měj - te se do - bře všichni tam,

dar - mo si na mě my - slí - te, ne - bu - de - te a
 já už ne - přij - du víc - krát kvám, měj - te se do - bře

ne - smí - te, dar - mo si na mě my - slí - te.
vši - chni tam, já už ne - přij - du víc - krát kvám.

POZN. Píseň tuto zpíval nám často v naší pondělní společnosti v napoleonském salonku na Wilsonově nádraží přednosta tohoto nádraží centr. insp. Fr. Janovský, člověk mohutný postavou a milý svým upřímným přátelstvím. Zpíval nám ji také krátce před svým náhlým skonem (1929), jímž nás všechny zarmoutil. Druhá sloha připadá mi, jakoby Janovský byl tušil svůj skon a písni tou se s námi loučil; proto ji neminu nikdy bez hlubokého pohnutí. Kladu těchto několik slov jako kytičku poměnek na rov milého přítele. — Slova písni jsou u Erbena.

50. Hejčuču, hejčuču...

Polka.

Hej - ču - ču, hej - ču - ču, na o - kýn - ko
Hej - ču - ču, hej - ču - ču, mar - ně tu po -

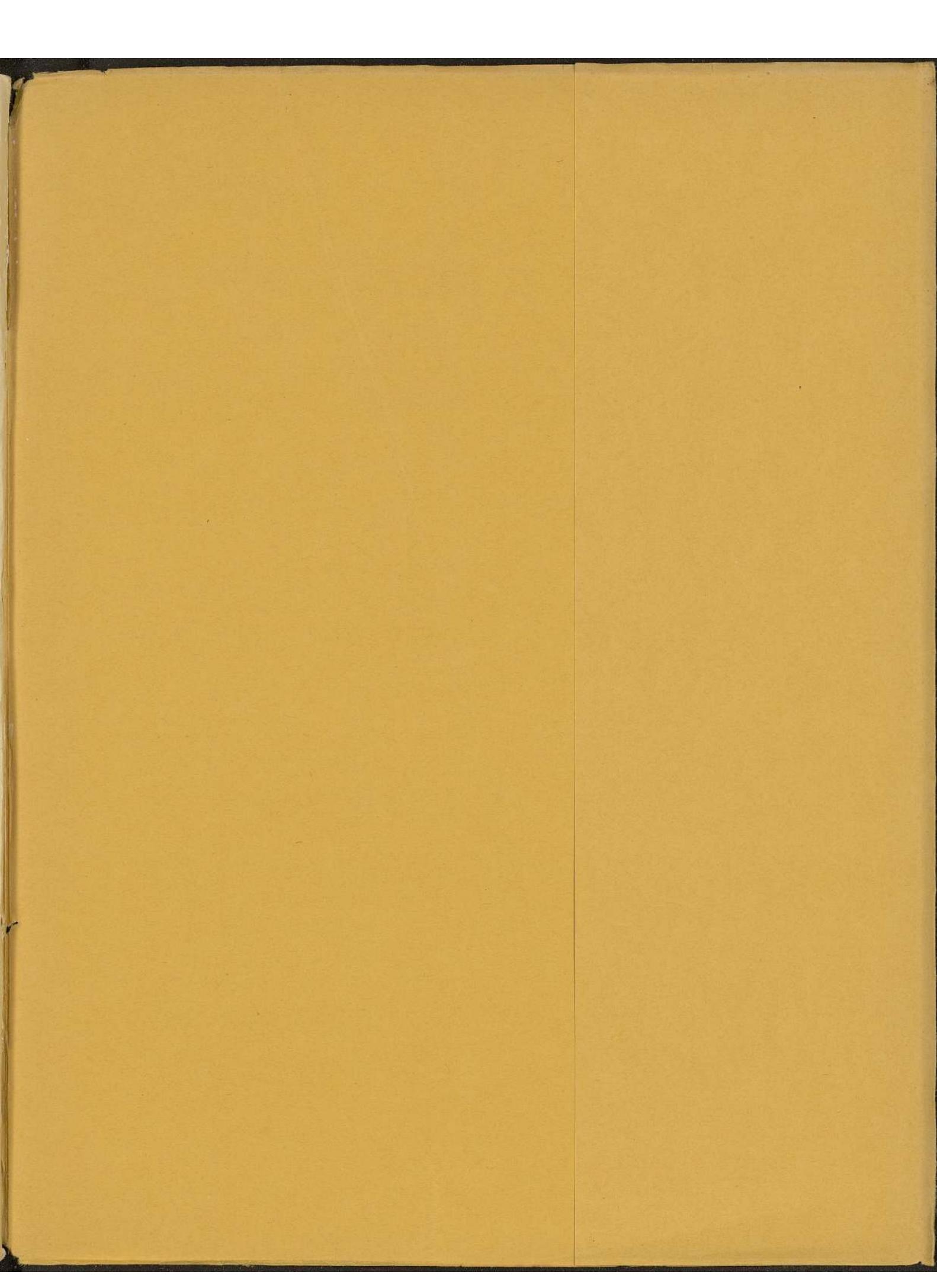
POZN. Píseň tuto zpíval Jan Zedník, otec R. Zálohouvé, nyní vdovy po řid. uč. v Táboře, jenž se narodil r. 1797 a asi v letech 1823—37 byl buď osobním kočím knížete Schwarzenberka, anebo snad předjížděčem (*vorräjtrem*) při jeho ekypáži. Tehdy panstvo jezdilo čtyrma a Zedník měl parádní uniformu s třírohým kloboukem. Když byl starší a oženil se, udělali ho poklasným v Kestřanech u Písku a nakonec v Humňanech u Protivína. A tu prý rád zpíval v hospodě před muzikami písničku: „Ať jen žije náš pán kníže Adolf ze Schwarzenberku, to myslivců slavný patron, drží nad námi ruku; dá nám chleba i peníze, netrpíme nikdy nouze, vesele si zapívajme, máme se u něj dobře.“ (Nápěv jako: „Když sem já byl mladý zajíč...“ anebo: „Radujte se, veselte se, švarcenberský myslivci...“) Na nápěv „Hejčuču“ zpívá se též zavíjeneská: „Jejeje, jejeje, ztratila sem pykslu v seně, jejeje, jejeje, ztratila sem ji v seně; co jen bude tátá říkat, až z ní bude chtít šňupat, jejeje, jejeje, ztratila sem ji v seně.“

POŘADOVÝ OBSAH DÍLU ŠESTÉHO:

STRANA	STRANA
1. Podívej se, moje milá.....	4
2. Utopit se chtěla Ančička	6
3. Konvalinka, jarní kvítí.....	7
4. Stojí černý mračno, stojí nade mlejnem	9
5. a) Příd, Pepíčku, k nám	11
b) Nechoj tam	12
6. a) Na Dalekých v černym lese	13
b) Kancalářské fousatej.....	14
7. Nevěděla ani	16
8. Každej se mě ptá.....	17
9. Ach škoda, přeškoda	18
10. Pozdraven bud, kříži svatý	20
11. Třikrát sem vobešel.....	21
12. Zlukovcký kohouti zpívají	23
13. a) Kolem Horsic je pěkná rovinka...	24
b) Počkej, Andulko	25
14. Ach, má zlatá Běto	26
15. Záblatí je velká ves.....	28
16. Lidmouce, Krašlouce	29
17. Rakouské císař Franc	30
18. Panimáma zlá	32
19. Když já přijdu do hospody	33
20. V Strunkojicích na rynku	34
21. Ku Praze je dlouhá míle	35
22. Pod tím naším okenečkem	36
23. a) V černým lese ptáček zpívá	37
b) Sedí mjilý u stolečku	37
24. Stroj se už, nevěsto	38
25. Tuhle, tuhle, tuhle sem	40
26. Maminka se starala	42
27. V tej naší malej zahrádce	44
28. Šel kantor s kantorkou	46
29. Když sem šel za pannou	47
30. Tam na těch borkovckejch lukách...	48
31. U Třeboně na vršíčku	49
32. Naše panimáma vadí se od rána	51
33. Když jest Pánbůh vznešený, svět stvořil.....	52
34. Dyndej se, pytlíčku, dyndej	54
35. Když sem já šel včera ráno	56
36. a) O hřebíčku zahradnický	57
b) Začala mně má panenka	57
c) Jen sem přešel troje hory	58
37. Čí pak sou to pole	60
38. Ty zabrancký panenky	62
39. V dolině je hezká mlnářka	63
40. Oře – ořešina	65
41. Jakej já sem velkej blázen	66
42. Všichni sou v sednici	68
43. a) Na střebonckym zámku	69
b) Měltě chalupník kobylu bílou	70
c) Nás rychtář má pěkný koně	70
d) My sme hoši, my sme, tradla	71
e) Já bych ráda (V poznámce)	71
44. Jede formánek po světě	72
45. Vítám já tě, pan ženichu	74
46. a) Nad hájíčkem, nad zeleným	76
b) Co to děláš, má Nanynko	77
47. Kam sem to zabloudil	78
48. Až pojedu na Prahu	79
49. a) Modré oči, proč pláčete	80
b) Mějte se dobře v domě tom	80
50. Hejčuču, hejčuču	81
Jejeje, jejeje... (V poznámce)	82

VĚCNÝ OBSAH DÍLU ŠESTÉHO:

STRANA	STRANA		
Ach, má zlatá Běto	čís. 14 26	Náš rychtář má pěkný koně ...	čís. 43c) 70
Ach škoda, přeskoda	„ 9 18	Nechoj tam	„ 5b) 12
Až pojedu na Prahu	„ 48 79	Nevěděla ani	„ 7 16
Co to děláš, má Nanynko	„ 46b) 77	O hřebíčku zahradnický	„ 36 57
Čí pak sou to pole	„ 37 60	Oře – ořešina	„ 40 65
Dyndej se, pytlíčku, dyndej	„ 34 54	Panimáma zlá	„ 18 32
Hejčuču, hejčuču	„ 50 81	Počkej, Andulko	„ 13b) 25
Já bych ráda (V poznámce)	„ 43e) 71	Podívej se, moje milá	„ I 4
Jakej já sem velké blázen	„ 41 66	Pod tím naším okenečkem	„ 22 36
Jede formánek po světě	„ 44 72	Pozdraven bud, kříži svatý	„ 10 20
Jejeje, jejeje	„ 50 82	Příd, Pepíčku, k nám	„ 5 11
Jen sem přešel troje hory	„ 36c) 58	Rakouské císař Franc	„ 17 30
Kam sem to zabloudil	„ 47 78	Sedí mjilý u stolečku	„ 23b) 37
Kancalářské fousatej	„ 6b) 14	Stojí černý mračno, stojí nad mlejnem	„ 4 9
Každej se mě ptá	„ 8 17	Stroj se už, nevěsto	„ 24 38
Když já přijdu do hospody	„ 19 33	Šel kantor s kantorkou	„ 28 46
Když jest Pánbůh vznesený, svět stvořil	„ 33 52	Tam na těch borkovckých lu- kách	„ 30 48
Když sem já šel včera ráno	„ 35 56	Tříkrát sem vobešel	„ II 21
Když sem šel za pannou	„ 29 47	Tuhle, tuhle, tuhle sem	„ 25 40
Kolem Horsic je pěkná rovinka	„ 13a) 24	Ty zabrancký panenky	„ 38 62
Konvalinka, jarní kvítí	„ 3 7	Utopit se chtěla Ančička	„ 2 6
Ku Praze je dlouhá mlé	„ 21 35	U Třeboně na vršíčku	„ 31 49
Lidmouce, Krašlouce	„ 16 29	V černém lese ptáček zpívá ...	„ 23a) 37
Maminka se starala	„ 26 42	V dolině je hezká mláňáka	„ 39 63
Mějte se dobře v domě tom ...	„ 49b) 80	Vítám já tě, pan ženichu	„ 45 74
Měltě chalupník kobylu bílou ..	„ 43b) 70	V Strunkojicích na rynku	„ 20 34
Modré oči, proč pláčete	„ 49a) 80	Všichni sou v sednici	„ 42 68
My sme hoši, my sme, tradla ..	„ 43d) 71	V tej naší malej zahrádce	„ 27 44
Na Dalekých v černym lese ...	„ 6a) 13	Záblatí je velká ves	„ 15 28
Nad hájíčkem, nad zeleným ...	„ 46a) 76	Začala mně má panenka	„ 36b) 57
Na střebonckym zámku	„ 43a) 69	Zlukovcký kohouti zpívají	„ 12 23
Naše panimáma vadí se od rána ..	„ 32 51		

STATNÍ VĚDECKÁ KNIHOVNA
ČESKÉ BUDĚJOVICE
FOND REGIONÁLNÍ LITERATURY
KOII

P 1014/6

KLAVÍRNÍ
DŮM

RENDL

má ústřední prodej pian proslulé
světové značky

,,PETROF“

JEHO SKLADY NACHÁZEJÍ SE
V PRAZE I, PROTI TRŽNICI,
RYTÍRSKÁ ULOICE 9.

*

Pro svoji solidnost těší se
tentoto odborný závod
důvěře a veliké
přízni.